

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

BİLİŞİM TEKNOLOJİLERİ BAĞIMLILIĞININ ETKİLERİNİN İNCELENEREK OLASI ZARARLARININ BERTARAF EDİLMESİ VE BU TEKNOLOJİLERİN KONTROLLÜ KULLANIMININ SAĞLANMASI İÇİN YAPILMASI GEREKENLERİN SAPTANMASI AMACIYLA KURULAN MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONU (10 / 38, 466, 494, 536, 978, 983, 984) TUTANAK DERGİSİ

2'nci Toplantı

22 Mayıs 2019 Çarşamba

(TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı tarafından hazırlanan bu Tutanak Dergisi'nde okunmuş bulunan her tür belge ile konuşmacılar tarafından ifade edilmiş ve tırnak içinde belirtilmiş alıntı sözler aslına uygun olarak yazılmıştır.)

İÇİNDEKİLER

Sayfa

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Nabi Avcı'nın, katılımcıların sunum yaparken dikkat etmeleri gereken usule ilişkin açıklaması

III.- SUNUMLAR

1.- Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü Ruh Sağlığı Dairesi Başkanı Uzman Doktor Esra Alataş'ın, Davranışsal Bağımlılıklarla Mücadele Eylem Planı ve mücadele çalışmalarında yapılanlar hakkında sunumu

2.- Türkiye Yeşilay Cemiyeti Genel Başkan Yardımcısı Doçent Doktor Azize Nilgün Canel'in, bilişim teknolojileri bağımlılığında mevcut durum ve bu konuyla ilgili olarak Yeşilayın yaptığı faaliyetler hakkında sunumu

3.- Doçent Doktor Selim Güntüç'ün, bilişim teknolojileri bağımlılığında sorunun kaynağı, alınması gereken önlemler ve bağımlılık belirtileri hakkında sunumu

BİLİŞİM TEKNOLOJİLERİ BAĞIMLILIĞININ ETKİLERİNİN İNCELENEREK OLASI ZARARLARININ BERTARAF EDİLMESİ VE BU TEKNOLOJİLERİN KONTROLLÜ KULLANIMININ SAĞLANMASI İÇİN YAPILMASI GEREKENLERİN SAPTANMASI AMACIYLA KURULAN MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONU

(10 / 38, 466, 494, 536, 978, 983, 984)

2’nci Toplantı

22 Mayıs 2019 Çarşamba

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

TBMM Bilişim Teknolojileri Bağımlılığının Etkilerinin İncelenerek Olası Zararlarının Bertaraf Edilmesi ve Bu Teknolojilerin Kontrollü Kullanımının Sağlanması İçin Yapılması Gerekenlerin Saptanması Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu saat 14.43’te açıldı.

Komisyon Başkanı Nabi Avcı, katılımcıların sunum yaparken dikkat etmeleri gereken usule ilişkin bir açıklama yaptı.

Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü Ruh Sağlığı Dairesi Başkanı Uzman Doktor Esra Alataş tarafından, Davranışsal Bağımlılıklarla Mücadele Eylem Planı ve mücadele çalışmalarında yapılanlar,

Türkiye Yeşilay Cemiyeti Genel Başkan Yardımcısı Doçent Doktor Azize Nilgün Canel tarafından, bilişim teknolojileri bağımlılığında mevcut durum ve bu konuyla ilgili olarak Yeşilayın yaptığı faaliyetler,

Doçent Doktor Selim Güneç tarafından, bilişim teknolojileri bağımlılığında sorunun kaynağı, alınması gereken önlemler ve bağımlılık belirtileri,

Hakkında birer sunum yapıldı.

Komisyon gündeminde görüşülecek başka konu bulunmadığından saat 16.56’da toplantıya son verildi.

22 Mayıs 2019 Çarşamba

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 14.43

BAŞKAN: Nabi AVCI (Eskişehir)

BAŞKAN VEKİLİ: Ahmet SORGUN (Konya)

SÖZCÜ: İsmail KAYA (Osmaniye)

KÂTİP: Ahmet ZENBİLCİ (Adana)

BAŞKAN – Efendim, tekrar hoş geldiniz.

Değerli Komisyon üyelerimizi ve uzman arkadaşlarımızı saygıyla selamlayarak toplantımızı açıyoruz.

Bu Huxley’in “Cesur Yeni Dünya”sı muhtemelen her birinizde vardır, gençliğinizde okumuş olabilirsiniz ama şimdi böyle bir Komisyonun üyesi olarak okumak herhâlde biraz daha farklı olur diye düşündük, onun için bir ramazan okuması olarak bugün onu seçtik.

Bugün Komisyon olarak 2’nci toplantımızı gerçekleştiriyoruz.

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Nabi Avcı’nın, Komisyonun bugünkü gündemine ve katılımcıların sunum yaparken dikkat etmeleri gereken usule ilişkin açıklaması

BAŞKAN – Bugün inşallah Sağlık Bakanlığından, Yeşilay Cemiyetinden ve İzmir Bakırçay Üniversitesinden uzman arkadaşlarımızı dinleyeceğiz. Sağlık Bakanlığından Uzman Doktor Esra Alataş bugün bize, Komisyonumuza katkıda bulunacak. Zannediyorum sizlere öz geçmişleri dağıtıldı misafirlerimizin, onun için ben okumayacağım. Ayrıca, yardımcıları da beraberinde, Doktor Olcay Peri de birlikte olacak ve Uzman Hemşire Selen Şimşek de bu konularda Komisyonumuzu bilgilendirecekler. Daha sonra, Türkiye Yeşilay Cemiyeti Genel Başkan Yardımcısı Doçent Doktor Azize Nilgün Canel sunum yapacak. Dediğim gibi, dinleyeceğimiz uzman arkadaşların biyografileri, öz geçmişleri önünüzde olduğu için ben uzatmıyorum. Ayrıca, bugün İzmir Bakırçay Üniversitesinden Doçent Doktor Selim Günüş’ü dinleyeceğiz Komisyonumuzun ana sorunsalıyla ilgili olarak.

Ben bütün davetli uzmanlarımıza teşekkürleri için çok teşekkür ediyorum. Komisyonumuzu bilgilendirmek üzere zahmet ettiler ve uzaklardan -İzmir’den, İstanbul’dan- geldiler, görevlerinin bir kısmını bize ayırmış oldular, onun için çok teşekkür ediyorum.

Şimdi, sözü size devretmeden önce küçük bir hatırlatma yapmak istiyorum. Bugün biz Komisyon olarak ilk defa konuyla ilgili uzman arkadaşlarımızı dinleyeceğimiz için usul hakkında kısa bir hatırlatma yapmak istiyorum. Ben siz yokken bu örneği verdiğim için hiçbiriniz üzerine alınmaz, Ben de akademiden geldiğim için iyice alınmaz arkadaşlarımız inşallah. Şimdi, biz akademisyenlerin herhangi bir konuda fikri sorulduğu zaman konuyu Hazreti Âdem’den başlatmak gibi bir alışkanlığı vardır genellikle. Bir de tanımlar üzerinden konuşmayı çok severiz, farklı farklı tanımlar üzerinden tartışmayı severiz. Ama bizim Komisyonumuz, adından da anlaşılacağı gibi, çok net tanımlanmış, işlevsel amaçları olan bir Komisyon; dolayısıyla, bir akademik kurul değiliz, sizin akademik performansınızı değerlendirecek durumda da değiliz. Sadece sizden bu çok uzun adlı Komisyonumuzun -yani Bilişim Teknolojileri Bağımlılığının Etkilerinin İncelenerek Olası Zararlarının Bertaraf Edilmesi ve Bu Teknolojilerin Kontrollü Kullanımının Sağlanması İçin Yapılması Gerekenlerin Saptanması

Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonuyuz biz- bu uzun unvanımızın en can alıcı noktası “yapılması gerekenlerin saptanması” cümlesi yani ötekiler tamam ama biz burada ne yapılması gerektiğini saptamak için toplanıyoruz. Dolayısıyla, sizin bize vereceğiniz bilgilerin bizim açımızdan en önemli kısmı, bize pratikte ne yapmamız gerektiği konusunda ışık tutmanız. Biz yasama organı olduğumuz için, belki özellikle pratikte karşılaştığınız zorluklar ve bu zorlukların giderilebilmesi için mevzuatta, yasal düzenlemelerde yapılması gereken değişiklikler konusunda önerileriniz olabilir çünkü siz sorunun içinden geliyorsunuz, pratikte her gün yaşıyorsunuz ve bu yaşadığınız sorunların bir kısmı belki de -belki değil büyük bir ihtimalle öyle- bu konuyla ilgili yasal boşluklardan veya gerekli yasal düzenlemelerin zamanında yapılamamış olmasından kaynaklanıyor olabilir. Dolayısıyla, bize, konuya çok kısa girişten sonra, sizin açınızdan, sizin bugüne kadarki deneyimleriniz açısından alınması gereken tedbirleri söylerseniz çok büyük katkıda bulunmuş olursunuz.

Biz sizin yokluğunuzda, daha önceki toplantımızda yarım saat ayırdık uzman arkadaşlarımıza, olabildiğince çok uzman arkadaşımızı dinleyelim diye yarım saat ayırdık. Tabii, yani, yarım saat biter bitmez “Tamam.” deyip mikrofonunuzu kapatacak hâlimiz yok ama siz zaten muhtemelen bu süre içerisinde toparlayacak şekilde hazırlıklarınızı yapmışsınızdır.

Tekrar çok teşekkür ediyorum. Sizi dinlemeye hazırız.

Buyurun.

III.- SUNUMLAR

1.- Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü Ruh Sağlığı Dairesi Başkanı Uzman Doktor Esra Alataş'ın, Davranışsal Bağımlılıklarla Mücadele Eylem Planı ve mücadele çalışmalarında yapılanlar hakkında sunumu

HALK SAĞLIĞI GENEL MÜDÜRLÜĞÜ RUH SAĞLIĞI DAİRE BAŞKANI UZM. DR. ESRA ALATAŞ – Teşekkür ederim.

Temel olarak iki bölümden oluşuyor sunum, bir Davranışsal Bağımlılıklarla Mücadele Eylem Planı hazırlığı yapmıştık zaten: Bir eylem planı kısmı var, bir de mücadele çalışmalarında neler yaptığımız kısmı var.

“Davranışsal bağımlılık” tanımını yapmayalım evet ama bir karmaşa var hocam burada, o yüzden şöyle bir kısacık değinmek istiyorum. Psikiyatri literatüründe de net tanımlanmış bir şey yok; iki grupta, iki sınıflamada da farklı farklı ve bir bütün olarak alınmamış, böyle parça olarak değinilmiş. Örneğin ICD-11 kodlamasında “davranışsal bağımlılıklar” altında oyun oynama bozukluğu olarak tanımlanıyor ya da Amerikan Psikiyatri Derneğinin DSM’sinde de “internet oyunu oynama bozukluğu” olarak geçiyor. Biz o yüzden eylem planını hazırlarken ciddi sıkıntı yaşadık “Adı ne olmalı?” diye; bize o dönemde bir de “Kumarı da buna ekleyin.” denilince bizimkisinin adı “Davranışsal Bağımlılıklar Eylem Planı” olmuştu.

Davranışsal bağımlılıkların sosyal ilişkileri bozduğunu, aile bağlarında zayıflamaya neden olduğunu, çocuklarda bilgi erişimini geciktirdiğini, duygu kontrolünde güçlü kişilik bozuklukları yarattığını, obezite, dikkat bozukluğu gibi birçok sağlık problemine neden olduğunu, sanal ve gerçek arasındaki farkı ayırt etmede güçlüğü neden olduğunu, akademik ve iş başarılarında düşmeye, hatta kaza ve yaralanmalara sebep olduğunu zaten biliyoruz. Ama bağımlılığın dışında da bir internet oyunu oynamanın başka birtakım riskleri de var; bunlar oyunların içeriğinden kaynaklanan riskler olabiliyor, yaşa uygun olmayan oyunların getirdiği riskler olabiliyor, çevrim içi oyunların getirdiği riskler ya da oyun görünümü -hani, hepinizin bildiği gibi, son dönemde Mavi Balina, Mariam ya da Momo gibi aslında adı oyun olan, gerçeğinde ise siber saldırı olarak kabul edilen- siber saldırılar olabiliyor.

Çok güncel diye birkaç şey aldım, kısacık bahsedeyim.

Nasıl oynanıyor? İnternet üzerinden kişiye bir link atılıyor -bu, WhatsApp'ına olabilir ya da başka herhangi bir sosyal medya alanında olabilir- ve elli gün boyunca bu link üzerinden de talimatlar veriliyor. Talimatlar kişinin psikolojisini bozma üzerine kurulu talimatlar; gecenin bir saatinde kaldırıp işte “Şu saatte şu korku filmini izle.” gibi dehşet içeren ya da “Kendine zarar ver; koluna çizik at, fotoğrafını bize gönder.” gibi böyle elli gün süren son derece, oldukça riskli talimatlar veriyor, 50'nci güne geldiğinde de “Öl, nasıl olsa yeniden doğacaksın.” talimatıyla ya da bu arada aldıkları kişisel bilgilerle şantaj yaparak ölüm telkininde bulunuyorlar.

Rusya'da çıkmış ilk. Bugüne kadar Rusya'da 130 çocuğun bu sebeple öldüğü söyleniyor.

Yine, benzer, Mariam ve Momo denilen, aslında hiç oyun olmayan siber saldırı fakat bu Mariam ve Momo'nun bir avantajı var: Link olduğu için engellenebiliyorlar yani Mavi Balina'dan daha az tehlikeliler. Bunu bizim Bilgi Teknolojileri Kurumumuz linki kapatıp engelleyebiliyor ama Mavi Balina öyle değil; tarayıcı tabanlı değil, sabit bir site üzerinden oynanmıyor, indirilerek oynanmıyor, bir satışı yok ve bir internet adresi yok, o yüzden ciddi sorunlar yaşanıyor, tüm dünya bununla ilgili sorun yaşıyor.

“İnsanlar ne önlemler almışlar acaba?” diye biz bir baktık, önlemlerin hemen hemen tamamı farkındalık çalışmaları yürütmek üzerine; çok kapsamlı farkındalık çalışmaları yürütülüyor. Örneğin, İngiltere'de Mavi Balina'yla ilgili bir arama yaptığınızda karşınıza hemen “Yardımcı olabilir miyim?” diye bir link açılıyor ama “Hayır.” dersanız yine o aramanıza ulaşabiliyorsunuz, o arama da sizi daha sonra hedef hâline getiriyor yani yaptığınız aramadan sizi tespit ettikleri için daha sonra da hedef oluyorsunuz.

Rusya bununla ilgili ne yapmış? Rusya ilk çıkış ülkesi de olması sebebiyle “İnternet aracılığıyla ölüme sebebiyet verme bir suçtur.” diye bir kanun çalışması başlatmış.

Yine, Hindistan, televizyonun en yoğun izlendiği saatlerde Mavi Balina'yla ilgili bir farkındalık videosu gösteriyor.

Brezilya'da yine bir uyarıcı video var, tüm sosyal medya sitelerinde gösterilmesi zorunlu.

UNICEF de yine Mavi Balina'yla ilgili 11 maddelik bir uyarı notu hazırlamış.

Şimdi, buradan bizim eylem planı çalışmalarımıza geçtiğimizde, 2017/23 sayılı Başbakanlık Genelgesi'yle, bildiğiniz gibi, Bağımlılıkla Mücadele Yüksek Kurulu oluşturulmuştu. Bu Kurulun Daire Başkanlığına verdiği görev sonrasında biz eylem planı çalışmalarımıza başladık. İlgili tüm bakanlıklar, tüm kurum ve kuruluşlar beraber çalıştık. Neler yaptık çalışmalarda? Yine Büyük Millet Meclisinin 2008 raporu vardı, o raporu inceledik; birkaç ülkenin -Çin'in, Japonya'nın- bu konuyla ilgili eylem planı vardı, eylem planlarını inceledik; uluslararası çalıştayların raporlarına baktık; yine “Ulusal ve uluslararası iyi uygulama örnekleri neler?” diye baktık; tabii ki çalıştay ve toplantılar düzenledik; bütün bunların sonucunda da gösterge, hedef ve inisiyatiflerle eylem planının faaliyetlerini belirledik. Yaklaşık 124 kişi çalıştı, altı yüz kırk saat gibi bir süre sürdü. Üç büyük çalıştayı vardı. 9 Kasım 2018 tarihinde de tüm kurumlara son görüşe gönderildi, 12 Aralık 2018'de de nihai hâline ulaştı. Taslak örnekleri yanımızda; örnekleri, taslak örneğimizi verelim incelemek isterseniz.

1 nihai amacı, nihai amacın 7 göstergesi ve hedefi, 3 ara amacı, 15 inisiyatifi, 49 da faaliyeti var eylem planının. Temel, nihai amacı da toplumu teknoloji, internet ve kumar alanındaki davranışsal bağımlılıklardan korumak.

Ara amaçlar da bilişim teknolojileri ve internetin sosyal medyanın bilinçli, güvenli ve etkin kullanımını sağlamak; aşırı, zararlı kullanımı önlemek. İkinci ara amaç, az önce bahsettiğim gibi, kumar bağımlılığı da talimatların içinde olduğu için ona da çalışmıştık. Üçüncü ara amaç da danışma, tedavi ve rehabilitasyon hizmetlerini geliştirmek ve yaygınlaşmasını sağlamaktır. “Nasıl yapılırsın?” diye birkaç inisiyatiften bahsedeyim çok da uzatmadan.

Bilişim teknolojileri ve internetin, sosyal medyanın bilinçli kullanımı konusunda ülke genelinde farkındalık faaliyetlerinin yürütülmesi; bilişim teknolojilerinin, internetin ve sosyal medyanın bilinçli kullanımı konusunda eğitim programlarının geliştirilmesi ve uygulanması; çocukların ve özellikle gençlerin bilişim teknolojilerinin faydalı kullanımına teşvik edilmesi -çünkü dünyada kodlama üzerinden gidiyor, her şey bilişim üzerinden gidiyor, dengeyi de çok iyi ayarlamak gerekiyor tamamen yasaklamak da çözüm olmayacağı için- yine, bilişim teknolojilerinin, internetin, sosyal medyanın aşırı ve zararlı kullanımını önleme konusunda ülkedeki bilimsel kapasitenin artırılması; internet oyunu oynama bozukluğu, gelişme riski olan bireylerin mümkün olduğunca erken tespiti ve önlem alınması; bilişim teknolojileri, internet ve sosyal medyaya ait ürünlerin arzına yönelik ihtiyaç duyulan mevzuat düzenlemesinin yapılması; dijital oyun sektörü ve sosyal medyanın ulusal politikalar çerçevesinde düzenlenmesi; bilişim teknolojileri ve internet kullanıcılarına güvenli internet hizmeti sunumunun sağlanmasına yönelik çalışmaların yürütülmesi.

Yine, ikinci ara amaç kumardır demiştim, orayı hızlıca geçtim.

Üçüncü ara amaç da danışma, tedavi ve rehabilitasyon hizmetlerinin geliştirilmesi, yaygınlaştırılması. Burada kurumların özellikle danışmanlık hizmetlerinin güçlendirilmesi oldukça önemli diye düşündük. Tabii, ikinci aşamasında da tedavi ve rehabilitasyon hizmetlerini güçlendirmek gerekiyor.

Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü Ruh Sağlığı Dairesi Başkanlığı olarak bu konuda Davranışsal Bağımlılıklarla Mücadele Programı başlattık biz bu arada. Program birinci basamakta Halk Sağlığı Genel Müdürlüğüne bağlı sağlıklı hayat merkezlerinde çalışan “psikososyal destek birimi” adını verdiğimiz birimde görevli psikolog, sosyal çalışmacı ve çocuk gelişimcilerin bu konuda eğitim almalarını sağlayarak hem koruyucu, önleyici faaliyetleri yürütmeleri hem de danışmanlık hizmeti verebilmelerini amaçlıyor. Bugüne kadar 168 meslek elemanını eğittik, 6 eğitim yaptık. Şu anda 55 ilde 97 sağlıklı hayat merkezinde aktif danışmanlık hizmeti ve önleyici faaliyetleri yürütüyorlar.

Yine, buralardaki çalışmayı düzenlemek adına 10 Mart 2019’da buralarla ilgili yönetmelik de hayata geçirildi. Mart ayı verilerine baktığımızda da 405 kişi bireysel danışmanlık hizmeti almış durumda birimlerden.

Bu arada, çocuk ergen tedavi kısmına baktığımızda da çocuk ergen psikiyatri uzmanlarının da özellikle kapasite güçlendirmesine, çok yeni bir alan olduğu için güçlendirmeye ihtiyaçları olabilir diye düşündük. Tüm tedavi desteğini onlar veriyorlar. Şu anda Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesinde, Erenköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesinde, bir de Bursa Yüksek İhtisas Hastanesinde tedavi ve rehabilitasyon hizmeti veren özelleştirilmiş poliklinikler mevcut.

Az önce söylediğim gibi, tüm dünyada olduğu gibi bizde de farkındalık çalışmaları son derece önemli. Sağlık Bakanlığı olarak biz 2018 yılında 397.909 kişiye farkındalık çalışmalarında ulaştık. Bunlar illerdeki faaliyetlerimiz.

Yine, basında da Sayın Bakanımızın da destekleriyle daha farkındalık yaratmayı, öne çıkartmaya çalışıyoruz. Bu da bu konuda hazırladığımız broşürlerimizden bir diğeri.

Teşekkür ediyorum.

Sorunuzu alabilirim.

BAŞKAN – Teşekkür ederim.

Süreysi de çok güzel kullandınız. İnşallah sizden sonraki uzman arkadaşlara da örnek teşkil eder bu tutumunuz.

Evet, şimdi Komisyon üyesi arkadaşlarımızın soruları olabilir, onlara söz verelim.

Erzurum Milletvekilimiz Muhammet Naci Cinisli Bey...

MUHAMMET NACİ CİNİSLİ (Erzurum) – Sayın Başkan, değerli milletvekilleri, Esra Hanımefendi, değerli bürokrat arkadaşlarım; sizleri saygıyla selamlıyorum.

Esra Hanım, sunumunuzdan ötürü çok teşekkür ederiz, çok faydalandık.

Merak ettiğim bir konuyu size sormak isterim: Şimdi “bilişim teknolojileri bağımlılığı” diyoruz, büyük bir sorun fakat burada sorunun içinde bir sorun daha var, kumar bağımlılığını çok ciddi şekilde direkt tetikleyen bir konu. Eskiden kumar oynamak için mekân değiştirildi, işte -çok bildiğim şeyler değil ama- ya bir kumarhaneye gidilmesi gerekiyor ya altılı ganyan oynayacaksa ganyan bayisine, Spor Toto oynayacaksa yine fiziki bir harekete ihtiyaç vardı, mekândan mekâna gidiliyordu fakat şimdi oturduğu yerden, internete girer girmez kumar oynama imkânı var ve bunu teşvik eden reklamları da görüyoruz. Hatta spor müsabakaları bunun en kolay aracı oldu, takımların sponsorları bile kumar siteleri oldu. Çok acı bir durum. Dediğim gibi, sorun içinde sorun yaşıyoruz. Bunun önlenmesi için ne gibi bir önlem düşünüyor, politika düşünüyor; bunu merak ettim.

Teşekkür ederim.

HALK SAĞLIĞI GENEL MÜDÜRLÜĞÜ RUH SAĞLIĞI DAİRE BAŞKANI UZM. DR. ESRA ALATAŞ – Aslında Eylem Planı çalışmaları arasında vardı da ben hani buranın çok direkt konusu değil diye orayı biraz pas geçtim. Eylem Planı’mızda çalışmalar var. En önemli olan şey, bir kere, 18 yaş altında internette oynanılan oyunlarda, para kazanma amaçlı oynanılan oyunlarda aslında bir yaş sınırlaması var ve yaş teyidi gerektiriyor. Ancak bir siteden siz yaş teyidi yapmaya başladığınızda -mutlaka BTK’dan katılan arkadaşlar benden çok daha düzgün anlatacaklardır ama- bir linki kapatıyorsunuz hani burası yaş doğrulamasını düzgün yapmıyor diye ama maalesef ki bunlar yurt dışı uzantılı linkler olduğu için başka bir yerden işte başına bilmem ne harfi, arkasına bilmem ne harfi konularak tekrar girilebilir hâle geliyormuş. Bu yüzden, özellikle yurt dışı menşeli sitelerde çok fazla oynandığı için Maliye Bakanlığı da hesap hareketlerini denetliyormuş ama hepsinin bir kaçağı, başka bir yan yolu bulunabiliyor. O yüzden “En önemli şey hep beraber farkındalık çalışmalarını çok ciddiye alarak yürütme.” diye kararlaştırılmıştı Eylem Planı hazırlanırken de. O yüzden Millî Eğitim Bakanlığının da çok ciddi çalışmaları var. Bu EBA üzerinden daha geliştirici oyunlar, diğerleri bunların arasına serpilmiş ama göze batırılmayacak şekilde zararlarının anlatıldığı çok güzel çalışmalar var ama sahibi olan arkadaşlar benden çok daha güzel anlatacaklardır.

BAŞKAN – Teşekkür ederim.

Çorum Milletvekilimiz Erol Kavuncu Bey...

EROL KAVUNCU (Çorum) – Değerli Başkanım, Kıymetli Komisyon üyesi arkadaşlarım; gerçekten önemli bir çalışma yapmışlar ve adını her ne kadar tereddüde düşerek vermişlerse de “Davranışsal bağımlılıkla mücadele” ismi verilmiş, bizimki kadar uzun değil.

Sunumun 11’inci sayfasında teknoloji ve internetin bilinçli, güvenli ve etkin kullanımının sağlanması ve aşırı zararlı kullanımının önlenmesine dair 8 maddede ülke genelinde farkındalık oluşturulmasından tutun da eğitim faaliyetleri var. Burada 6’ncı maddede, bilişim teknolojileri internet

ve sosyal medyaya ait ürünlerin arzına yönelik mevzuat düzenlemesinin yapılmasıyla ilgili somut teklifleri var mıdır? Hani, Sayın Başkanımız da kuruluş amacımız... yasama organı olarak bizim görev ve faaliyet alanımızla ilgili bir teklifleri var mıdır; onu merak ediyorum.

BAŞKAN – Buyurun.

HALK SAĞLIĞI GENEL MÜDÜRLÜĞÜ RUH SAĞLIĞI DAİRE BAŞKANI UZM. DR. ESRA ALATAŞ – Sayın Vekilim, aslında o dönemde çalışmayı yaparken ilgili arkadaşlar şeyi söylemişlerdi: “Mevzuat olarak aslında çok da bir açığımız yok.” Bizim temel sıkıntımız, bu internet üzerindeki linki başka bir yere kaydırabilme, o teknolojinin oyunları çok fazla ya, onlarla çok böyle mevzuatla başa çıkılabilmemiş gibi gözüküyor yoksa çok ciddi BTK’nin... Mesela dava ettiğinizde iki gün içinde çok kolay, mahkeme kararı varsa yirmi dört saat içinde kapatılıyor. Aslında var olan sistem gayet iyi, gayet iyi işliyor ama yine de şey önerilmişti, bir çalıştay yapıp bu çalıştayla ayrıntıları hep beraber bir inceleyip eksik kalan bir yer varsa orayı tamamlayalım diye. Yoksa bütün oyunların incelemesi yapılıyor, yaşa göre değerlendirmesi yapılıyor. Sistem hiç de fena değil.

BAŞKAN – Şimdi, Esra Hanım’ın açıklamasından bir kere daha şunu görüyoruz ki biz “mevzuat” deyince genellikle yasaklama tarafını anlıyoruz işin. Bu bizim genetiğimizde olan bir şey, ulusal genetiğimizde böyle bir şey var. Biz “yasal düzenleme” dediğimiz zaman şunu yapma, bunu yapma, anayasalarımız bile böyle olduğu için, yapmamaları üzerine, yapılmayacaklar üzerine konuşulmuştur. Ama ben Erol Bey’in sorusundan şunu anlıyorum, tabii, sizin alanıza giren şeyler de olabilir: Diyelim ki siz Sağlık Bakanlığı olarak belli kurumlarda -şimdi ben tamamen bilmeden konuşuyorum- hastanelerde şu yaş grubuna hizmet veremiyorsunuz şu yasal engel nedeniyle veya işte veli izni olmadan bu durumda olan çocuklarla ilgili tedavi süreçlerini yürütemiyorsunuz ama veli iznini almak da öyle bir mevzuat kalabalığına boğulmuş ki bu konuda ciddi sıkıntılar yaşıyoruz gibi. Bunlar tamamen şu anda aklıma gelen sıkıntılar. Benzer şeyler diğer bakanlıklar için de Millî Eğitim Bakanlığı için de Gençlik ve Spor Bakanlığı için de yani gençleri bu bilişim teknolojilerine bağımlılığından kurtarmak için şüphesiz sizler birçok şeyi yapmak istiyorsunuz ama alanınız daralmış olabilir, alanınız yeterince geniş olmayabilir. İşte o alanı genişletmek bakımından Sağlık Bakanlığının mesela yetki ve sorumlulukları konusunda bizden, yasamadan birtakım talepleriniz olursa biz onu raporumuzda değerlendirmek isteriz. O bakımdan soruyorum. Ben Erol Bey’in sorusunu biraz öyle anladım. Ama bir yerde tabii ki önemli yani internet üzerinden ulaşılabilirliklerin denetlenmesi vesaire bunlar da yine mevzuat konusu ama orada bitmediği için iş asıl gündelik hayatta sizin ve diğer bakanlıkların ve diğer kurumların yapabileceklerinin alanını biz nasıl genişletebiliriz?

Buyurun.

ALİ KENANOĞLU (İstanbul) – Teşekkür ediyorum sunumunuz için.

Şimdi, siz de bahsettiniz, aslında birçok konuda olduğu gibi bu konuda da yasaklayıcı unsurlardan çok, eğitmek, farkındalık oluşturmak etkili oluyor. Hani bu anlamda belki sunumunuz özet olduğu için detayını da göremedik ama hemen hemen hepimizin çok iyi internet kullanan çocukları var. Benim 2 yaşında bir oğlum var yani bilgisayarı benden iyi kullanıyor öyle diyebilirim, öyle bir şey. Yani bu konuda ailelere yönelik söyleyebilecekleriniz ya da rapor edebilecekleriniz bir şeyler var mıdır?

HALK SAĞLIĞI GENEL MÜDÜRLÜĞÜ RUH SAĞLIĞI DAİRE BAŞKANI UZM. DR. ESRA ALATAŞ – Aslında çok fazla çalışma var ailelere yönelik. Bire bir zaten az önce bahsettiğim sağlıklı hayat merkezlerinden destek alınabilir. Mesela 2 yaşındaki bir çocuk hiçbir şekilde internetle karşılaşmayacak, minimum yaşı 4, onda da zaman sınırlaması oldukça kısa. Bunlarla ilgili standartlar var ama ben biliyorum ki Komisyonunuza hocalarım da gelecek, onlar da anlatır, hani tekrara düşmemek adına ben girmedim. Sağlıklı hayat merkezlerimizde bu destekleri veriyoruz, hazırladığımız

broşürlerle ailelere ulaşmaya çalışıyoruz. Milli Eğitim Bakanlığının ailelere yönelik, Aile Bakanlığının aynı şekilde ciddi çalışmaları var. Hani, ben, mesela farkındalık çalışmalarında da sadece Sağlık Bakanlığının yaptığı çalışma sayısını aldım. Aslında bende diğer bakanlıkların da var da arkadaşlar mutlaka kendileri anlatırlar, tekrar tekrar olmasın diye. 2018’de ulaştığımız aile, genç, çocuk sayısı bile oldukça iyi.

BAŞKAN – Teşekkür ederim.

Arkadaşlarımızın ayrıca sunumu olmayacak değil mi, sadece sizinle birlikte belki sorulara cevap verecekler?

HALK SAĞLIĞI GENEL MÜDÜRLÜĞÜ RUH SAĞLIĞI DAİRE BAŞKANI UZM. DR. ESRA ALATAŞ – Evet.

BAŞKAN – Sağlık Bakanlığına ve size çok teşekkür ediyoruz katkılarınız için.

Azize Nilgün Canel Hanım, Türkiye Yeşilay Cemiyeti Başkan Yardımcısı, Doçent Doktor.

Geçen toplantılarımızda da konuşmuştuk, Yeşilayın bugüne kadar bu konuda yaptığı çok güzel işler var, Sağlık Bakanlığı gibi Yeşilayın da yaptığı çok güzel işler var. O yapılan işlerin de ışığında, bu tecrübelerin ışığında Komisyonumuza katkıda bulunacaklar. Çok teşekkür ediyorum.

Nilgün Hanım, biraz önce toplantıyı açarken Esra Hanım’la usul üzerine bir konuşmamız olmuştuk, onları duydunuz mu?

TÜRKİYE YEŞİLAY CEMİYETİ GENEL BAŞKAN YARDIMCISI DOÇ. DR. AZİZE NİLGÜN CANEL – Duydum Hocam, tabii ki.

BAŞKAN – Tamam.

Teşekkür ederim.

Hoş geldiniz.

TÜRKİYE YEŞİLAY CEMİYETİ GENEL BAŞKAN YARDIMCISI DOÇ. DR. AZİZE NİLGÜN CANEL – Hoş bulduk.

2.- Türkiye Yeşilay Cemiyeti Genel Başkan Yardımcısı Doçent Doktor Azize Nilgün Canel’in, bilişim teknolojileri bağımlılığında mevcut durum ve bu konuyla ilgili olarak Yeşilayın yaptığı faaliyetler hakkında sunumu

TÜRKİYE YEŞİLAY CEMİYETİ GENEL BAŞKAN YARDIMCISI DOÇ. DR. AZİZE NİLGÜN CANEL – Sayın Başkanım, sayın vekiller ve değerli katılımcılar; gecikme için özür dileriz. Sizin isteğinize uygun olarak kısaltmaya çalışacağım çünkü özellikle müdahale kısmına ve uygulamalara önem verdiğinizi anlıyorum. Ayrıca şunu da söylemekte fayda var: Aslında Türkiye’de bir akademisyen olarak da bu konuyla ilgilenen bir akademisyen olarak da şunu söylemek istiyorum: Çok sayıda ilgi var tezlerde, yüksek lisans ve doktora tezlerinde...

BAŞKAN – Çok fazla ne var dediniz?

TÜRKİYE YEŞİLAY CEMİYETİ GENEL BAŞKAN YARDIMCISI DOÇ. DR. AZİZE NİLGÜN CANEL – İlgi var Hocam. Yüksek lisans, doktora tezlerinde öğrencilerin tercih ettiği bir konuya dönüşmeye başladı bu teknoloji bağımlılığı, siber zorbalık gibi konular ve aslında biz yayın sayısı olarak fena durumda değiliz, dünyadaki diğer ülkelerden daha kötü durumda değiliz araştırma konusunda. İstatistik konusunda çok eksikimiz var ki birazdan Selim Hoca bu konuda daha ayrıntılı bilgiler verecek. O yüzden ben o kısımlarını atlayarak geçmek istiyorum.

Önemli olan bu işin mutfağında olmamız diye düşünüyorum çünkü bu kadar bilgi, bu kadar istatistiki veri, bu kadar yayın bir sonuca varabilmeli genel olarak baktığımız zaman. Bunlar programlara, projelere dönüşebilmeliler ve Türkiye Yeşilay Cemiyeti aslında bu konuda üstüne düşeni yapan bir kurum olarak, bir sivil toplum örgütü olarak karşımıza çıkıyor. Biliyorsunuz, 1920’de kurulmuş bir sivil toplum örgütü ve seneye 100 yaşına basacak, cumhuriyet tarihimizden daha eski ve cumhuriyet tarihimize tanıklık etmiş olan hepimizin bir kültür mirası aynı zamanda. Alkolle başlamış olan bu perspektif günümüzde bu beş ana tema üzerinde çalışıyor. Bunlardan bir tanesi de teknoloji bağımlılığı. Teknoloji bağımlılığının içeriğini hızlı bir şekilde geçiyorum ben müsaadenizle, bu kısmı aynı zamanda hocamız da anlatacağı için.

Türkiye’deki duruma çok kısa olarak değinecek olursak 2013 ve 2018 verilerini karşılaştırmıştık. Buradaki özet sonuç: Evet, Türkiye’de ciddi bir artış var ancak gene de ilk etapta yapılması gereken şeyin çok iyi bir ölçüm olduğuna inanıyorum. Yeterli araştırma yok, yeterli sayıda sonuca ve veriye ulaştığımız söylenemez. Devlet verisi olmadığı için koymadık ama her yıl Türkiye internet ve sosyal medya kullanımı istatistikleri yayınlanıyor. Oradan çarpıcı bir sonuç söyleyeyim: Türkiye’de şu anda aktif sosyal medya kullanıcısı sonuçta 52 milyon gözüküyor.

BAŞKAN – Nilgün Hanım, affedersiniz...

TÜRKİYE YEŞİLAY CEMİYETİ GENEL BAŞKAN YARDIMCISI DOÇ. DR. AZİZE NİLGÜN CANEL – Buyurun Hocam.

BAŞKAN – Şimdi, şurada “interneti kullanma amaçları en çok” demişsiniz.

TÜRKİYE YEŞİLAY CEMİYETİ GENEL BAŞKAN YARDIMCISI DOÇ. DR. AZİZE NİLGÜN CANEL – Yani 6-15 yaş interneti yüzde 84’ü ödev veya öğrenme için kullandığını belirtmiş ama yüzde 80’i oyun olarak, oyun için de kullandığını...

BAŞKAN – Neyin yüzde 84’ü?

TÜRKİYE YEŞİLAY CEMİYETİ GENEL BAŞKAN YARDIMCISI DOÇ. DR. AZİZE NİLGÜN CANEL – Katılımcı sayının.

BAŞKAN – O zaman yüzde 79 kim?

TÜRKİYE YEŞİLAY CEMİYETİ GENEL BAŞKAN YARDIMCISI DOÇ. DR. AZİZE NİLGÜN CANEL – Aynı grup üzerinden Hocam, o grupta yüzde 84’ü birkaç veri işaretleyebilmişler madde olarak, alt madde olarak. “Bunlardan hangilerinde kullanırsınız” a hem “ödev”i işaretlemiş hem “oyun oynama”yı işaretlemiş.

BAŞKAN – Birden çok şık işaretlemişler.

TÜRKİYE YEŞİLAY CEMİYETİ GENEL BAŞKAN YARDIMCISI DOÇ. DR. AZİZE NİLGÜN CANEL – TÜİK verisi zaten.

BAŞKAN – Ama buradan anlıyoruz ki en çok şu 1’inci.

TÜRKİYE YEŞİLAY CEMİYETİ GENEL BAŞKAN YARDIMCISI DOÇ. DR. AZİZE NİLGÜN CANEL – Ama yüzde 80’i oyun olduğunu da itiraf etmiş oluyor tabii o veriye bakacak olursak.

BAŞKAN – “Ödev” diyenler, biraz “Boş vakitlerde ne yaparsınız?” denildiğinde “Müzik dinlerim, belgesel seyrederim...”

ALİ KENANOĞLU (İstanbul) – Diyenler gibi.

BAŞKAN – Evet.

TÜRKİYE YEŞİLAY CEMİYETİ GENEL BAŞKAN YARDIMCISI DOÇ. DR. AZİZE NİLGÜN CANEL – Gene uluslararası geniş bir veride, Avrupa üzerinde yapılmış geniş ölçekli bir araştırma sonucunda da Avrupa ülkeleri içerisinde en çok internet süresi geçiren ülke Türkiye gözüküyor yani bizim gerçekten bu konuda bir sorunumuz var. Ama burada “Amacımız nedir? sorusunu da cevaplamamız gerekiyor. Bir on yıl kadar öncesinde teknoloji bağımlılığından söz ettiğimiz zaman “Teknoloji bağımlılığı olmasın.” yani “Kişi bu kullanımdan uzak dursun.” tanımı vardı ama 2017 yılı Oxford Üniversitesi şu andan itibaren yirmi yıllık meslekleri tanımlamış bu gördüğünüz resimde, iki tanesi hariç hepsi dijital meslekler. Dolayısıyla bizim amacımız aslında çocuğu teknolojiden uzak tutmak asla değil, bu bilinçte olarak hareket etmemiz gerektiğini aynı şekilde düşünüyoruz. Bunu süre ve içerik olarak kontrol edebilmesi burada önemli çocuğun. Neyle iştigal ediyor internet üzerindeyken, bunu kontrollü bir şekilde kullanabiliyor mu, içeriği nedir, artı ebeveyn bunun farkında mı ve bu kullanımı geliştirebiliyor mu, destekleyebiliyor mu; buna bakmamız gerekiyor. Çeşitli yayın kuruluşları, çeşitli dernekler, çalışma grupları süre yayınları veriyorlar yani ne kadar süreyle çocuk internette olabilir, ekran başında olabilir ama gene günümüzde süre de artık ölçülebilir değil. Gene burada da içeriği kontrol daha önemli bir nokta olarak karşımıza çıkıyor.

İnternetin yanlış kullanımının, teknolojinin yanlış kullanımının getirdiği ciddi zararlar var, fiziksel ve ruhsal sağlıklarında bozulma gibi. Bunları zaten sunumdan sizler de görebilirsiniz. Kimyasal bağımlılıklardan daha zararlı değil davranışsal içerikli kullanım bozuklukları. Yeşilay bu konuda ne yapıyor? Ben hızla oraya gelmek istiyorum. Bildiğiniz gibi, Yeşilayın birtakım programları var, önleyici ve koruyucu programlar, aynı zamanda son yıllarda geliştirdiği müdahale programlarını da buna ekleyebiliriz. Türkiye Bağımlılıkla Mücadele Programı, ülkemiz için önemli bir program çünkü 13 milyon öğrenciye ulaştı, 2 milyon da yetişkine ulaştı. Bunun içerisinde toplam 18 modül var. Teknoloji bağımlılığı anaokuldan yetişkine kadar tüm bireyler için tanımlanmış durumda ve web sitemizden takip edebileceğiniz her biri için eğitim programları, eğitim içerikleri, on-line yayınlar, on-line etkinlikler mevcut. Elinizde de örnek kitapçıklar var oraya koymuş olduğumuz. Ama tabii ki bu bir bilgilendirme programı yani eğer bir konuda çocuğun korunmasını istiyorsanız önce önleyicilik ve koruyuculukla başlıyorsanız literatüre göre ancak burada davranış değişikliği oluşturmanız, kalıcı davranış değişikliği oluşturmanız özellikle zor ama bilgilendirme olmazsa olmaz içeriklerden bir tanesi. Dolayısıyla bunun devamının gelmesi gerekiyor. Bu amaçla da bir diğer adım attık biz, Türkiye Yaşam Becerileri Programı’nı şu anda oluşturduk, pilot çalışması Millî Eğitim Bakanlığının da desteğiyle sürmekte. Yaşam becerileri şu demek: Dünyada özellikle bağımlılıklardan ve teknoloji bağımlılığı da buna dâhil olmak üzere koruyuculuk anlamında karşımıza çıkan en kuvvetli içerik yaşam becerileri. Yaşam becerileri şöyle bir mantıkla ortaya çıkmış: Mesela aynı çevresel koşullarda, aynı ortamlarda büyümüş 2 çocuktan 1’i bağımlı olurken diğeri neden olmuyor? Olmayan üzerinde yapılan araştırmalar bazı koruyucu faktörler olduğunu göstermiş. UNODS’nin 2011 yılındaki Aile Rehberi Raporu’na göre -ki 100 küsur ülkeyle çalışılmış, oradaki meta analizler toplanmış- bir numaralı faktör aile, aile olmadan olmaz. Ailenin kazandırdığı şeyler de işte problem çözücülük gibi, eleştirel düşünce yeteneği gibi “hayır” deme becerisi gibi sayabileceğimiz geniş bir perspektife sahip. Yaşam becerileriyle donattığınız bir çocuk sadece teknoloji bağımlılığına değil, tüm bağımlılıklara karşı daha dirençli bir çocuk olarak boylamsal araştırma sonuçlarında gözüküyor.

Biz, UNODS’nin dışında UNICEF, UNESCO, Dünya Sağlık Örgütü gibi örgütlerin bu konuda, dünya çapında geliştirmiş oldukları programları Türkçeye çevirdik, içeriklerini tespit ettik, aynı zamanda Baldwin’in dünyada en çok kullanılan program içeriğini tespit ettik, sonra kullanıcı durumundaki çocuklar ve aileler ve kullanıcı durumunda olmayan çocuklar ve aileleriyle odak grup görüşmeleri yaptık. Elde ettiğimiz sonuçları, bir havuz oluşturduk, bilimsel bir komisyona sunduk -üniversitelerden

gelen özellikle hocalar ve alanda çalışan uzmanlara- ve bunlara dayalı olarak bir program hazırladık. Dediğim gibi, inşallah Türkiye Bağımlılıkla Mücadele kadar etkili olur. Hep birlikte göreceğiz zaman içerisinde.

Buna bir diğer müdahale programımız olan Okul Bağımlılıkla Mücadele Programı'nı eklemek istiyorum hızla. Okul Bağımlılıkla Mücadele Programı, Türkiye'deki ilk ve tek model. Okulda eğer bağımlı bir çocuk tespit edersek maalesef dışında kalıyor okul sisteminin, okuldan atılıyor ve bu çocuklar kayıp çocuklara dönüşüyorlar. Profesör Doktor Kültegin Ögel Hocamızın oluşturmuş olduğu bir sistem dâhilinde şu anda bunun da uygulaması başladı. Bu çocuklar okulda tespit ediliyorlar ve tedavi ediliyorlar okul dışına çıkartılmadan, sistem dışına çıkartıldıklarında suçlu ve daha büyük sorunlara yol açan bireylere dönüştükleri için. Şu anda bu modele teknoloji bağımlılığına müdahale için bir içerik de hazırlanıyor, henüz hazırlanmadı, hazırlanma aşamasında. Bunun da yapısı Kültegin Hocamızın önderliğinde kuruluyor.

Yeşilayın teknoloji bağımlılığı konusundaki önleme faaliyetlerinde kongreler önemli bir yer tutuyor. Biz uluslararası teknoloji bağımlılığı kongreleri düzenliyoruz. Bu kongrelere dünyada bu konuda önemli çalışmalar yapmış hocalar büyük bir ilgiyle de katılıyorlar. Hatta Dünya Sağlık Örgütü bizi çok destekliyor ve takip ediyor. Ayrıca şunu da söylemek isterim ki bir diğer davranışsal bağımlılık olan -ki siz de değindiniz- kumar bağımlılığı konusunda Dünya Sağlık Örgütü'nün Yeşilaydan birlikte bir kongre yapma talebi de oldu "Bu konuya tüm dünyanın dikkatini birlikte çekelim." diyen bir talebi de oldu. O yüzden kongreleri de atlamamak gerekiyor.

Yine, dünya çapında uluslararası birlikteliğin önemli olduğuna inanıyoruz biz çünkü biz sivil toplum örgütü olarak "bir bağımlılıkla mücadele" dediğimiz zaman bunu ulusal bir şey olmadığını, aslında küresel bir şey olduğunu biliyoruz ve şu anda 52 tane dünya Yeşilayımız var. 52 ülke başvurdu ve kendi Yeşilaylarını oluşturmuş durumdalar. Bizim modellerimizi kendi dillerine çeviriyorlar, malzemelerimizi, materyallerimizi. Birlikte iş birliğiyle bir şeyler yapmaya çalışıyoruz. O yüzden uluslararası ses getirebilecek bir şeyler önemli. Yaptığımız karikatür yarışmalarında teknoloji bağımlılığına yer veriyoruz ama Sağlıklı Nesil, Sağlıklı Gelecek Yarışması Türkiye'de yaptığımız, okullarda, ilkokuldan liseye kadar uyguladığımız bir yarışma. Buraya katılan çocuklarımıza bağımlılık algılarını yansıtabilecek ürünler oluşturmalarını istiyoruz. Bu bir kitap, bir şiir de olabilir, resim de olabilir. Bu yıl gelenlerden bir iki örnek göstermek istiyorum size. Çocukların hemen hepsi diğer yıllardan farklı olarak "Bağımlılık konusunda bir resim çiz bana" komutuna gördüğünüz gibi sosyal medya logolarını ekleyerek bunun farkında olduklarını gösteren resimler de çizdiler. Bunlar çocuklarımızın çizdiği dereceye girmiş resimler, il 1'incilerinin. Hemen hepsinde teknoloji kullanımının mevcut olduğunu görüyoruz. Aslında çocuklar da farkındalar.

BAŞKAN – Bunlardan sergi açtınız mı?

TÜRKİYE YEŞİLAY CEMİYETİ GENEL BAŞKAN YARDIMCISI DOÇ. DR. AZİZE NİLGÜN CANEL – Evet, evet, sergimizi de açtık. Bu sergileri şu anda uluslararası düzeye de taşımak istiyoruz oldukça ilgi çekiyorlar çünkü. Biz de yurt dışında kongrelerde yaptığımız sunumlarda da göstermeye başladık. Sunumdan çok, resimlerle ilgileniyorlar aslında.

MUHAMMET NACİ CİNİSLİ (Erzurum) – Kaç yaşında çocuklar?

TÜRKİYE YEŞİLAY CEMİYETİ GENEL BAŞKAN YARDIMCISI DOÇ. DR. AZİZE NİLGÜN CANEL – İlkokul da var, lise de var. O gördüğünüz resimlerin bir tanesi ilkokuldu, lise çocuklarımızın yaptığı resimlerdi.

BAŞKAN – Bir geri gelebilir misiniz? Bir tanesi çok...

ALİ KENANOĞLU (İstanbul) – Broşürlerde var Hocam.

BAŞKAN – Var mı orada?

TÜRKİYE YEŞİLAY CEMİYETİ GENEL BAŞKAN YARDIMCISI DOÇ. DR. AZİZE NİLGÜN CANEL – Orada da var, evet.

BAŞKAN – Mesela bu nedir? Çocuk mu yapmış?

TÜRKİYE YEŞİLAY CEMİYETİ GENEL BAŞKAN YARDIMCISI DOÇ. DR. AZİZE NİLGÜN CANEL – Evet, evet.

BAŞKAN – Allah Allah!

TÜRKİYE YEŞİLAY CEMİYETİ GENEL BAŞKAN YARDIMCISI DOÇ. DR. AZİZE NİLGÜN CANEL – Hatta o değişik bir malzeme üzerine yapılmıştı. Yaratıcılıkları açık. Tabii, yardım alıp almadıklarını bilmiyoruz.

BAŞKAN – Almıştır ama bunu düşünmüş olması da güzel.

TÜRKİYE YEŞİLAY CEMİYETİ GENEL BAŞKAN YARDIMCISI DOÇ. DR. AZİZE NİLGÜN CANEL – Onu kabul ederek alıyoruz.

BAŞKAN – Bu sergi nerede yapıldı?

TÜRKİYE YEŞİLAY CEMİYETİ GENEL BAŞKAN YARDIMCISI DOÇ. DR. AZİZE NİLGÜN CANEL – Kendi Yeşilay Cemiyetimizin içerisinde şu anda yaptık ama bunu illere taşımak istiyoruz, şu anda diğer illerde gösterilmesini çünkü zaten kazanan çocuklarımızın bu sene hepsi Anadolu’dan katılan çocuklar. Oralarda ve yurt dışında da sergilenmesini, kongrelerde sergilenmesini sağlamaya çalışıyoruz.

Seminerlerimiz var. Burada aile seminerleri veriyoruz. Biliyorsunuz YEDAM’lar açıldı. YEDAM’lar Yeşilayın doğrudan bağımlılığa müdahale ettiği ayaktan tedavi merkezleri. Gene Profesör Doktor Kültegin Ögel’in kurduğu bir modelle işliyorlar. YEDAM bir proje olarak başladı ama etkinlik sınamaları çok iyi sonuçlar verdi. O yüzden yaygınlaştırmaya başladık ve takip ediyoruz ön test, son testlerle, uygulamalarla. Çok sayıda başvuru almaya başladı, şu an 10’u geçti sayı olarak. Türkiye genelinde yayılması tabii ki hepimizin arzusu olacak. YEDAM direkt bağımlılıklara müdahale ediyor ve daha çok, uyuşturucu bağımlısı bireyler başvuruyorlar. Ancak son zamanlarda teknoloji bağımlılığı konusunda da... Mesela, kumar bağımlılığında başvuru başladı -Fatihcan arkadaşımız da Üsküdar YEDAM’dan- ve hemen ölçümlerini, değerlendirmelerini yapmaya çalışıyoruz. Yani direkt olarak model oluşturamazsınız; takip etmeniz, gerekli testleri uygulamanız, verileri takip etmeniz gerekiyor. Muhtemelen bu senenin sonunda kumar bağımlılığı için de bir sistemimiz oluşmuş olacak.

Aynı zamanda, YEDAM ailelere teknoloji bağımlılığı konusunda ücretsiz seminerler de gerçekleştiriyor. Aynı zamanda lisede, ilkokulda teknoloji bağımlılığı alanında da YEDAM seminerleri gerçekleştiriliyor.

Yayınlarımız var. Bu yayınlar “Dijital Ebeveynlik”, “101 Soruda Bağımlılık” -içerisinde teknoloji bölümleri var- “İnternet Bağımlılığı” gibi başlıklar. Dergilerimiz -ki çok sayıda kişiye ulaşıyor- mutlaka yer veriyor teknoloji bağımlılığına.

Şu anda Yeşilay danışmanlık merkezlerini görüyorsunuz, Yeşilay danışmanlık merkezleriyle ilgili içerikleri. Belki merak edersiniz diye ne kadar kişinin aradığını ve ne kadar sayıda tedavi olduğuna dair istatistikleri de koyduk oraya. Telefonu açan vatandaş, bu konuda eğitim almış uzman klinik

psikologlarla konuşuyor. O yüzden ilk telefondan sonra gelen sayısı ayrıca belirtiliyor ve o psikologlar motivasyonel bir görüşme yapmak üzere eğitilmiş psikologlar ki merkeze çekebilirler ve yardımcı olabilirler diye.

YEDAM Atölye gibi çalışmalar bu tip bağımlılarımızın... Aslında çok eksik olan bir yön ve bu da özellikle üzerinde durmamız gereken şeylerden bir tanesi. Mesela, bir çocuğun elindeki tableti almaktan söz ediyoruz ama eli boş kaldığında eline ne koyacağımızı konuşmuyoruz. YEDAM Atölye gibi içerikler sanat, spor vesaire yoluyla çocukların aktivitelerini artırmaya çalışıyor veya bireylerin aktivitelerini artırmaya çalışıyor ki buna dünya literatürü “uğraş terapileri” de diyor aynı zamanda. Beraberinde önemli olan noktalardan bir tanesi.

YEDAM’a ilk kez bir Mavi Balina bağımlısı başvurdu. Tedavi ekibindekilerden biri Fatihcan’dır. Vücuduna verdiği zararları aile hekiminin fark etmesiyle ortaya çıkan bir şey ve YEDAM’da tedavisi gerçekleştirildi. Bu dünya literatürüne henüz bir vaka olarak geçmiş değil yani dünya literatüründe “Mavi Balina nasıl tedavi edilir”e dair bir bilimsel yayın yok. Biz bunu şu anda hazırlamak üzereyiz. Burada ilginç olan şu: Bu çocuk kendini rehabilite ederken resim yeteneği ortaya çıktı. Yani merkeze başvurduğunda kendisiyle ilgili varoluşsal bir tanımı olmayan bir çocuktan bahsediyoruz. Bu varoluşsal tanımını sonlandırmak üzere olan, tam intihar evresindeyken başvurmuş bir çocuk bu. Şu anda bu çocuğun karikatür yeteneği ortaya çıktı, bizlerin karikatürünü çiziyor. Oradaki benim, yanımdaki de Fatihcan mesela. Bizim resimlerimizi alıyor, onları karikatürize ediyor ve artık varoluşsal tanımını değiştirdi yani kendini resim yeteneği olan bir çocuk olarak tanımlıyor. Bu da üzerinde durmamız gereken önemli noktalardan bir tanesi. Çocukların yaşadıkları duygusal boşluklar, anlamsal boşluklar hemen çok kolaylıkla bağımlılıklarla yer değiştirebiliyorlar. O yüzden bunları da göz önüne alarak tedbirler ve tedavi yöntemleri, hatta önleyici koruyucu çalışmaları da bu bağlamda geliştirmemizde fayda var. Bu o konuda ciddi bir örnek çünkü Mavi Balina’nın tedavi edildiğine dair de bildiri biz görmedik uluslararası literatürde.

BAŞKAN – Kaç yaşında bu çocuk?

TÜRKİYE YEŞİLAY CEMİYETİ GENEL BAŞKAN YARDIMCISI DOÇ. DR. AZİZE NİLGÜN CANEL – Yaşı kaçtı?

TÜRKİYE YEŞİLAY CEMİYETİ UZMAN KLİNİK PSİKOLOG FATİH CAN ÖNCÜ – 28 yaşında fakat mental retarde yani ortalama yaşı 12-13 civarda.

BAŞKAN – Bu tür bağımlılık nedeniyle gerilemiş bir şey mi yoksa doğuştan gelen bir şey mi?

TÜRKİYE YEŞİLAY CEMİYETİ UZMAN KLİNİK PSİKOLOG FATİH CAN ÖNCÜ – Doğuştan gelen bir şey.

TÜRKİYE YEŞİLAY CEMİYETİ GENEL BAŞKAN YARDIMCISI DOÇ. DR. AZİZE NİLGÜN CANEL – Son olarak ne yapmak gerektiği konusunu biz de sizin gibi düşünerek sunumu hazırlamaya çalıştık. Bu konuda bir iki önerimiz var. Teknoloji hijyeni, dünyada yeni konuşulmaya başlamış olan bir kavram, Türkiye’de pek rastlamıyoruz. Teknoloji hijyeni konusunda eğitimler oluşturmamız gerekiyor, özellikle okullara yansıtacak olan ama aslında anne babaları da eğitmemiz gereken bir çalışma bu. Teknoloji hijyeni çok geniş bir konu, çok vaktinizi almak istemiyorum ama ekranı ve bilgisayarı kapatma yani her biri için söylenebilecek çok şey var. Burada mutlaka iş birlikli bir çalışmanın olması gerekiyor. Evet “Ekranı kapat.” demek kolay ama mesela, dünya ne yapıyor? Avrupa’dan örneklerini gördük. Mesela, bir okulun öğrencileri birlikte bir video çekiyorlar ve o videoda bir kafeye gidip oturduklarında bir saat boyunca cep telefonlarını ortaya koyma sözü vererek oturduklarını gösteriyorlar diğerlerine model olabilecek şekilde. Yani bu bir kişinin çözebileceği bir şey değil ya da anne baba

“Biz hiç tablet vermiyoruz eline ama bir yemeğe gittiğimiz zaman mecbur kalıyoruz, oyalanıyor. Zaten ben vermesem yanındaki anne veriyor.” dediğinde bizim ona “Birlikte karar verin, bütün ebeveynler bıraktırsın ve öyle ekranı kapatma eylemini gerçekleştirin.” demeyi de bilmemiz, öğrenmemiz gerekiyor. Yani bireyler burada tek başına değil, birlikte olduklarını hissetmek, kolektif olarak güçlenmek mecburiyetinde gözüküyorlar. Kişinin zarar verici içerikleri tanınması, bunu yönetebilmesi, bunların ne olduğunu bilmesi, hatta beraberinde yasal kullanımı öğrenmesi; ayrıca, çok çok önemli bir konu, siber zorbalığın ne olduğunu yani kullanıcı durumunda bir başkasına zarar vermemeyi öğrenmesi ve tüm dünya literatürü destek olarak sağlıklı yaşam alışkanlıklarını gösteriyor, beraberinde küçük yaşlardan itibaren bunu kazanması gerekiyor. Bir çocuk eğer büyürken bedenine kıymet vermeyi öğrenirse ve bedeninin kıymetini nasıl koruyacağını öğrenirse bu da yaşam becerisi olarak büyük bir katkı sağlıyor literatüre göre gene. Türkiye’de bu konuda yapılmış bir araştırma yok.

Bu bağlamda, eğer toparlayacak olursak -son slaydım hocam- birinci sırada mutlaka ihtiyaç analizleri yapılması gerekir. Bu analizlerin il il, hatta belki başka türlü bölgelendirilerek çünkü her ilin ihtiyacı, farklı kullanım alanları vesaireleri olduğunu tahmin ediyoruz. Yaş grupları -TÜİK verileri 16-67 miydi- çok uzun bir ranj gösteriyor. Daha küçük dilimler şeklinde incelenmesi ve buradaki çeşitli faktörlerin tespit edilmesi gerekiyor. İkinci olarak olmazsa olmaz olan şey, aile eğitimleri. Aile eğitimleri konusunda bizim şöyle bir çalışmamız şu sıralarda proje aşamasında: Türkiye Yaşam Becerileri Programı’nı oluşturduğumuz zaman bunun sarmal bir yapıda olması gerektiğini fark ettik. Bu sarmal yapı, bize ilk etapta 7’nci sınıfı hedef gösteriyordu dünya literatürü, biz de bunu seçtik, yaptığımız çalışmalar da doğruladı. Ancak biz bunu daha önceki yaşlara indirmek mecburiyetindeyiz. Birkaç ay önceki TUBİM verilerinde uyuşturucuya başlama yaşı 14 gözüküyordu Türkiye’de. Dolayısıyla 14’ün altına çektiğimiz çalışmalar çok kıymetli. Şu anda özellikle 0-2 yaşta çocuğunu her türlü bağımlılıktan, teknoloji dâhil olmak üzere, nasıl koruyabileceğine dair anne eğitimleri olması gerektiğine ve bunun da sarmal yapıda bağlanarak, sonra 0-6 yaşa, ardından Türkiye yaşam becerileri modülüne ve Türkiye bağımlılıkla mücadeleye bağlanması gerektiğini düşünüyoruz yani bu boylamsal bir takip olması gerekiyor. Şu anda bu konuda projeler üretiyoruz.

Aile eğitimlerini sadece sivil toplum örgütleri üstlenmemeli tabii ki, Sağlık Bakanlığının da çalışmaları var. Burada bir entegratif bir çalışma eksikliği olduğunu söyleyebilirim yani her birimin -bu Bakanlık da olsa, sivil toplum örgütü de olsa, bizim gibi bu konuya çok önem veren bir sürü sivil toplum örgütü var- herkesin farklı farklı şeyler yapmasındansa belki bir toplu stratejik planlar oluşturarak iş birliği yapmamız daha verimli sonuçlar elde etmemize sebep olabilir. Ev ziyaretleri mesela, UNODC’nin aile rehberine göre çok önemli gözüküyor. Türkiye’de ev ziyaretleri yapan kurumlar var, Sosyal Hizmetler var mesela. Biz onları eğitebiliriz, onlar gidip bu konuda, direkt gittikleri yerlerde bunları yapabilirler, kurumsal iş birlikleri burada sağlayabiliriz. Ulusal programların dışında, mesela, gene dünyadan örnek olarak söyleyeyim: Halkın bir arada toplu bulunduğu yerlerde birtakım... Mesela, vapur iskelelerini ele alalım, orada sürekli dönen yayınlar var izleyebildiğimiz. Buralara koyabileceğimiz kamu spotları etkili olabilir, bunlar gene düşünülebilir. Mesela, aile hekimliklerinde veya kadın sağlığı merkezlerinde gene böyle ekranlar var, buralar kullanılabilir bir iş birliği için.

Çocuk, ergen yaşam becerileri programı çok önemli. Türkiye’de yaşam becerileri dediğim gibi 7 yaş, daha öncesine çekilmesi gerekiyor. Çok bileşenli önleme programları vurgusu aslında biraz önce söylediğim içerikleri gene içeriyor bir arada kullanımı.

Bir diğer önemli nokta: Aslında bir çocuğu yaşam becerileri içerisinde en çok koruyan yaşam becerisi, sanat, spor, müzik gibi bir içeriğinin olması ki bizim okul yapımız çok fazla iki ulusal sınava endeksli olduğu için bu konuyu geri plana itme eğilimindeyiz. Hâlbuki biraz önce de söylediğim gibi,

eli dolu olan bir çocuk zaten onunla meşgul oluyor ama bunu küçük yaşta kazandırmazsanız sonradan kazandırmanız oldukça zor. O yüzden, çocukları büyütürken sanat, spor, müzik gibi dallarla günlerini daha verimli geçirebilecekleri bir içeriği de teşvik etmemiz gerekiyor. Belki rekreasyon merkezleri bu anlamda kurulabilir, çocukları çekebileceğimiz, anne babayı çekebileceğiz. Mesela, Avrupa’da, özellikle İngiltere’de, Amerika’da görebiliyoruz modellerini. Bir anne çocuğuyla gidip bütün bir gününü geçirebiliyor, eğitim alıyor, bir şeyler izliyor, çocuk oyun alanları var. Böyle alanlar yaratılabilir koruyucu önleyici olabilmeleri açısından ve bunlar bir bütün olarak değerlendirilebilir.

Değerli vaktinizi ayırdığınız için çok çok teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Çok teşekkür ederiz Nilgün Hanım.

TÜRKİYE YEŞİLAY CEMİYETİ GENEL BAŞKAN YARDIMCISI DOÇ. DR. AZİZE NİLGÜN CANEL – Ben teşekkür ederim Hocam.

BAŞKAN – Hem bu sunumunuz için teşekkür ederiz hem de Yeşilayın bugüne kadar yaptığı bu güzel hizmetler için çok teşekkür ediyoruz.

TÜRKİYE YEŞİLAY CEMİYETİ GENEL BAŞKAN YARDIMCISI DOÇ. DR. AZİZE NİLGÜN CANEL – Sağ olun Hocam.

BAŞKAN – Arkadaşlarımızın soruları var.

Ahmet Sorgun Bey, buyurun.

AHMET SORGUN (Konya) – Ben de teşekkür ediyorum sunumunuzun için, gerçekten çok istifade ettik.

Yeşilay olarak yapmak isteyip de yapamadığınız herhangi bir engel -bu mevzuat engeli olabilir veya ekonomik sebep olabilir ve başka bir sebep olabilir- bir çalışma var mı? Bir bunu merak ediyorum.

Bir de şunu sormak istiyordum, onu yazmıştım ama siz cevapladınız: Yeterince koordinasyon olduğunu düşünüyor musunuz ilgili kurumlar arasında diye. Onu zaten cevaplamış oldunuz gibi geldi.

BAŞKAN – “Yok.” dedi.

AHMET SORGUN (Konya) – Evet, yok olarak anladım.

TÜRKİYE YEŞİLAY CEMİYETİ GENEL BAŞKAN YARDIMCISI DOÇ. DR. AZİZE NİLGÜN CANEL – Oradan başlayacak olursam, mesela, Gençlik ve Spor Bakanlığının çok çalışmaları var, çok gayret ediyor; Sağlık Bakanlığının var ama biz ortak amaçlar ve hedefler üretmek daha verimli şeyler yapabiliriz diye düşünüyorum.

AHMET SORGUN (Konya) – Bu diğer soruyla ilgili, Yeşilay olarak yapmak isteyip yapamadığınız hukuki veya başka engeller var mı?

TÜRKİYE YEŞİLAY CEMİYETİ GENEL BAŞKAN YARDIMCISI DOÇ. DR. AZİZE NİLGÜN CANEL – Milletvekillerinin huzurunda olmanın avantajını kullanarak şunu söyleyebilirim: Çoğu zaman bürokrasiye takılıyoruz açıkçası. Yapmak istediklerimizi anlatana kadar... Mesela, Yaşam Becerileri Programı’nda bir yıl kadar kaybettik. Çünkü mesela, bir çocuğun yaşam becerilerini geliştirip geliştirmedini ölçebilmek için kullandığımız ölçeklerde geçen bazı ifadeler sakıncalı bulunabiliyor. Ama biz onların onlar sorulmadan ölçülemeyeceğini ispatlayana kadar çok zaman kaybediyoruz. Biz şu anda başlamış olabildik yaşam becerilerine. Dediğim gibi, sizlerin huzurunda olmanın avantajını kullanarak bunu ifade etmek isterim. Ama çok şükür ki bunu aşabilen yollar... Yani Yeşilay aslında bu konuda da bir tecrübe edindi. Bunları aşabilmek için de sistemler ve modeller üretmeye başladık zaman içerisinde. Bir yol alabiliyoruz ama daha hızlı yol alabiliriz gerçekten de diye düşünüyorum.

AHMET SORGUN (Konya) – Teşekkür ederim.

TÜRKİYE YEŞİLAY CEMİYETİ GENEL BAŞKAN YARDIMCISI DOÇ. DR. AZİZE NİLGÜN CANEL – Ben teşekkür ederim.

BAŞKAN – Nilgün Hanım’ın açıklamasının içindeki bir noktaya bir dipnot düşmem lazım. O “Bir yıl sürdü.” dediğiniz şey, özellikle zannediyorum anket çalışmalarında... Ben de o dönemde...

TÜRKİYE YEŞİLAY CEMİYETİ GENEL BAŞKAN YARDIMCISI DOÇ. DR. AZİZE NİLGÜN CANEL – Evet, tahmin edebiliyorsunuzdur Hocam.

BAŞKAN – Evet. Ama orada bürokrasiyi de böyle ceffalkalem suçlamamak lazım çünkü sadece bu tür anketlerde değil, mesela, bizim 4+4+4 düzenine geçişimizin temel esprilerinden bir tanesi de her çocuğun becerilerini, yeteneklerini, ailenin ona yüklediği şeyi ölçmek ve ona göre çocukları yönlendirmektir. O yüzden seçmeli dersleri çoğaltalım, her çocuk kendi eğilimine, yeteneğine göre bir kulvar seçebilsin gibi bir ön kabulden hareket etmiştik. Ama bunun için ne yapmanız gerekiyor? Çocukların eğilimlerini ölçmeniz gerekiyor, yeteneklerini ölçmeniz gerekiyor. Tıpkı sizin olumlu ve olumsuz özellikleriyle çocukların bu tür bağımlılığa yönsemesi olan çocuklar veya bunlara bağışıklık sistemi daha gelişmiş olan çocukları belirlemek için yaptığımız anket çalışmaları gibi. Fakat bizim millî eğitimde ve muhtemelen sizin bu alanda kullandığınız anketlerin büyük bir kısmı yabancı menşeli, Avrupa’dan, Amerika’dan tercüme edilmiş. Burada birkaç sorun çıkıyor: Bir, tercüme hataları var. Yani o soruyu o şekilde sorduğunuz zaman ortalama bir Türk annesinin veya babasının onu anlaması mümkün değil, biz anlayamıyoruz. Ama daha da vahimi, bu anketler çok kültür ağırlıklı anketler. Yani Amerika’da hazırlanmışsa Amerikan aile yapısının özellikleri gözetilerek orada sorulabilecek olan sorular var. O soruları Türkiye’de herhangi bir ortalama Türk ailesine sorduğunuz zaman bunu çok yanlış anlama, hatta kendilerine ve mahremiyetlerine bir saldırı gibi algılama ihtimalleri çok yüksek, onu pratikte de gördük, siz de muhtemelen yaşıyorsunuz onları. Onun için bu anketlerin, bu anket çalışmalarının, bu sorgulama çalışmalarının millileştirilmesi gerekiyor idi millî eğitim açısından. Biz Anadolu Üniversitesiyle bir protokol yaptık ve oradan çok güzel yetenek testleri geliştirildi, kendi ulusal koşullarımıza uygun testler geliştirildi. Yeşilayın da benzer şeyleri olduğunu zannediyorum.

TÜRKİYE YEŞİLAY CEMİYETİ GENEL BAŞKAN YARDIMCISI DOÇ. DR. AZİZE NİLGÜN CANEL – Evet. Geçerlilik güvenliği Türkiye’de yapılmamış hiçbir testi kullanmıyoruz, mutlaka geniş ölçekli yapılmış testler.

BAŞKAN – Bize uyarlanması lazım bu testlerin, yerel koşullara.

TÜRKİYE YEŞİLAY CEMİYETİ GENEL BAŞKAN YARDIMCISI DOÇ. DR. AZİZE NİLGÜN CANEL – Ama biz aynı zamanda ölçeklerimizi oluşturma eğilimindeyiz son zamanlarda. O yüzden, sizin de buyurduğunuz gibi, kendi ihtiyacımıza yönelik ölçekler ve diğerlerini bir arada kullanıyoruz. Yani ne dünya literatüründen kopuyoruz ne de kendi içeriğimizi göz ardı etmiş oluyoruz.

BAŞKAN – O tecrübelerden yararlanalım ama o tecrübeler edinilirken kullanılan bu tür enstrümanların, anket vesaire enstrümanlarının kültür bağımlı olduğunu ve yerelde uygulanırken mutlaka yerel kültüre uyarlanması gerektiğini bilerek yapmamız gerekiyor.

Erol Bey, buyurun.

EROL KAVUNCU (Çorum) – Sayın Başkanım, iki değerli uzman arkadaşımızın yaptığı sunumlar çerçevesinde yani adına ne dersek diyelim, bu bağımlılığın araştırmalar, istatistikler ve gerek ulusal gerekse uluslararası yapılan çalışmalarda zararları ortaya çıkmış yani onu görüyoruz. Fakat özellikle Nilgün Hanımefendi’nin yaptığı sunumun sonunda ne yapmak gerekiyorla ilgili cümleleri içerisini

dolduracak anlamda söylediniz, onların bu somut tekliflere dönüştürülmesi; örneğin, kamu spotu dediniz, ona benzer şeyler; bunlar yazıya, rapora dönüştürülerek Komisyona ulaştırılırsa daha çok istifadeli olur diye düşünüyorum. İrticalen söylediniz...

TÜRKİYE YEŞİLAY CEMİYETİ GENEL BAŞKAN YARDIMCISI DOÇ. DR. AZİZE NİLGÜN CANEL – Bir rapor zaten konacak, oraya ekleyelim, tabii ki.

Teşekkürler.

EROL KAVUNCU (Çorum) – Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ederim.

Buyurun.

İSMAİL KAYA (Osmaniye) – Teşekkür ederim Başkanım.

Ben de Nilgün Hanım’a Komisyonumuza yapmış olduğu bu güzel sunumdan dolayı teşekkür ediyorum. Ayrıca, Yeşilay olarak da yapmış olduğunuzdan çalışmalardan dolayı tebrik ediyorum, teşekkür ediyorum ve şahsen her türlü sağlayabileceğimiz katkıya da memnuniyetle hazır olduğumu da ifade etmek istiyorum.

Kardeşimizin Mavi Balina rahatsızlığına yakalanan biriyle ilgili çalıştığını söylediniz. Az önceki sunumda da bu Mavi Balina oyununun satılmadığını, bir internet adresinin olmadığını söylediniz. Bunu biraz daha detaylı öğrenmek istiyoruz Başkanım. Buna nasıl yakalanıyorlar veya ne oynarken karşılarına çıkıyor, nerede bununla karşılaşabilirler? Bununla ilgili bir bilgi verirseniz sevinirim.

TÜRKİYE YEŞİLAY CEMİYETİ UZMAN KLİNİK PSİKOLOG FATİH CAN ÖNCÜ – Çok teşekkür ederim sorunuz için.

Bize gelen, danışan özelinde anlatayım birazcık durumu. Bize geldiğinde bir poşet ilaç vardı elinde, aile hekimi fark ediyor. Aile hekimine böyle bir oyun oynadığını söylüyor ve aile hekimi hemen bizim merkezimize getiriyor sağ olsun. Kendisiyle yaptığımız görüşmede cep telefonundan bir oyun açtığını -karanlık bir ekran ve içinde çeşitli silüetler var, kapılar var- Facebook üzerinden bir link aracılığıyla ona gönderildiğini söyledi. Şimdi, internet ortamında şöyle bir şey -tabii, bilişim uzmanı arkadaşlarımız çok daha iyi biliyordur ama- var: “Oltalama” denilen bir olay var. Yani Gmail üzerinden, üye oldukları siteler üzerinden, üye oldukları oyunlar üzerinden bütün bilgilerine ulaşabiliyorlar. Buraya bir tıkladıklarında telefonlarındaki ya da bilgisayarlarındaki bütün bilgilere sahip oluyorlar ve bu şekilde iletişim kuruyorlar, bu linki gönderiyorlar. Öncelikle bu çocuklar link üzerinden gönderildiği için kendilerini özel hissediyorlar yani “Ben seçilmiş biriyim. Herkesin girip de indiremeyeceği bir oyun bana gönderildi ve ben özelim.” algısı üzerinden oyun başlıyor. İlk başta çok basit görevler veriyorlar; işte, “Karanlıkta yalnız yürü.” “Kulağını çek.” ya da “Birileriyle bağırarak konuş.” Fakat vakit ilerledikçe, bu kişiler insan psikolojisinden çok iyi anladığı için psikolojiyi bozmaya yönelik ve kişiyi savunmasız hâle getirmeye yönelik görevler veriyorlar. Örneğin “Mezarlığa git.” ya da “Gece üçte uyan ve bizim gönderdiğimiz videoları izle.” Böyle bir durumda bir yandan adrenalini seviyesi artarken -ki adrenalini de bağımlılık yapıcı bir etkiye sahiptir- bir yandan merak ve korku unsuru meydana geliyor ve kişi, çocuk oyuna bağımlı hâle geliyor, kopamaz bir hâle geliyor. Oyunu bıraktığı anda, diyelim ki bunların hepsinden kurtuldu “Ben bırakmak istiyorum, artık oynamıyorum.” dediği anda da daha önceden ele geçirmiş oldukları özel veriler ve bilgilerle tehdit ederek, şantaj uygulayarak “Sana zarar veririm, ailene zarar veririm.” ya da “Bu fotoğraflarını, videolarını ifşa olarak bir yerlerde yayınlarız.” gibi telkinlerle oyuna devamını sağlıyorlar ve çocuğu iyice savunmasız hâle getiriyorlar ve sonu maalesef intihara kadar sürükleniyor. Bize gelen danışan da en son söylenilen şey “Sana topladığımız ilaçların her birinden birer tane iç, yüksek bir çatının tepesine çık, çıkarken cep telefonunu

yanında götür ve oradan atla. Hiçbir şey hissetmeyeceksin, hiçbir şey olmayacak, tekrar canlanacaksın.”
 Ve çıkıyor çatıya, korkuyor, iniyor, hatta birileri toplanıyor etrafına. Bu oyunu sağlayan kişilerin temel mantığını da “Cep telefonunu yanında götür.” demenin temel mantığını şöyle tahmin ediyorum ben: Büyük ihtimalle, telefonunu yanında götürürken ve atlarken ki videoları kaydedip kendileri gibi sapkın düşüncedeki insanlara “Deep Web” üzerinden milyonlarca dolara varan rakamlarla satışını gerçekleştiriyorlar ve o sapkın düşünce yapılarını bu şekilde doyuruyorlar.

BAŞKAN – Neyi satıyorlar?

TÜRKİYE YEŞİLAY CEMİYETİ UZMAN KLİNİK PSİKOLOG FATİH CAN ÖNCÜ – Telefondaki o intihar videosunu ya da kendine zarar verme videosunu kendileri gibi sapkın bireylere “Deep Web” üzerinden satıyorlar.

BAŞKAN – Ne üzerinden?

TÜRKİYE YEŞİLAY CEMİYETİ UZMAN KLİNİK PSİKOLOG FATİH CAN ÖNCÜ – Derin internet yani Google’ın dışındaki yasal olmayan internet üzerinden satışını gerçekleştiriyorlar. Böyle bir tehlike.

MUHAMMET NACİ CİNİSLİ (Erzurum) – Yasal olmayan internete nasıl giriyorlar?

DANIŞMAN AHMET ONUR AK – Çeşitli uygulamalarla efendim.

BAŞKAN – Ayrı bir alan açıyor, öyle mi?

DANIŞMAN AHMET ONUR AK – Ayrı bir alan yani bildiğimiz www’nun dışında bir alan. Daha çok programcılar, kodlamacılar giriyor. Uyuşturucu tüccarlarının, silah tüccarlarının, sapkınların falan daha çok kullandıkları, tamamen denetim dışı, farklı bir alan.

AHMET SORGUN (Konya) – Ama orada bir alan açıldığına göre o alanı açan vardır, o alanı da bir takip eden vardır yani mutlaka değil mi?

DANIŞMAN AHMET ONUR AK – Takibi pek mümkün değil.

AHMET SORGUN (Konya) – Yani o alanı açan birisi var, o arka yüzü açan birisi var, onu işleten bir mekanizma var yani bir ağ var.

DANIŞMAN AHMET ONUR AK – Tabii.

BAŞKAN - Orada bir alt ağ oluşturmuş. Siz de program dilini biliyorsanız o ağa girebiliyorsunuz.

DANIŞMAN AHMET ONUR AK – O program dilini kullanarak siz de girebiliyorsunuz.

AHMET SORGUN (Konya) – Onun bir sahibi var yani işte.

BAŞKAN – Sahibi yok, internet gibi.

AHMET SORGUN (Konya) – Arka yüzün...

BAŞKAN – Sahibi yok. Alan açılmış, gelen gelsin denmiş, bir sürü adam oraya üşüşmüş, böylece anonim bir alan oluşmuş. İnternetin nasıl sahibi yoksa bunun da sahibi yok.

Buyurun.

ALİ KENANOĞLU (İstanbul) – Ben de merak ettiğim için soruyorum yani biraz konuşmanızda söylediniz: Şimdi bu Mavi Balina’yı -işte, onun üzerinden konuşuluyor genel olarak- bunu yapanların amacı sadece o intihar görüntüsünü elde edip oradan satmak mı yani bunu mu amaçlıyorlar? Bunlar bunu niye yapıyorlar yani?

TÜRKİYE YEŞİLAY CEMİYETİ GENEL BAŞKAN YARDIMCISI DOÇ. DR. AZİZE NİLGÜN CANEL – Biz bunu bilmiyoruz, tahmin ediyoruz. Bu “Dark Web” dediğimiz içerik, bu tip şeyleri yayınlayan bir içerik. Öyle bir tahmin yürütüyoruz yani bu konuda kesin bir bilgimiz ve verimiz yok. Bizim gibi bu işle uğraşan kesimin bir tahmini sadece şu anda.

ALİ KENANOĞLU (İstanbul) – Bunun sebebine yönelik yani bu kişilerin, bu tür işleri yapmasının nedenine yönelik bir bilgi yok yani, öyle mi?

TÜRKİYE YEŞİLAY CEMİYETİ GENEL BAŞKAN YARDIMCISI DOÇ. DR. AZİZE NİLGÜN CANEL – Evet. Yani daha çok söylenen şey, onların sapkın düşüncelerine yoğunlaşıyor.

BAŞKAN – Buyurun.

HALK SAĞLIĞI GENEL MÜDÜRLÜĞÜ RUH SAĞLIĞI DAİRE BAŞKANI UZM. DR. ESRA ALATAŞ – Rusya’da ilk oyunun yazılımını yapan ekipten tutuklanan kişinin açıklaması: “Bunlar zaten zayıf, dünyada olmasının hiçbir yararı da olmayan insanlar. Sizi bu zararlı ve zavallı insanlardan kurtardım.”

ALİ KENANOĞLU (İstanbul) – Kendilerince bir temizlik mi yapıyorlar yani öyle mi düşünüyorlar?

TÜRKİYE YEŞİLAY CEMİYETİ UZMAN KLİNİK PSİKOLOG FATİH CAN ÖNCÜ – Evet.

Bir diğer düşünce de “Eğer çocuklarınıza sahip çıkmazsanız sonucu bu olur.” gibi bir düşünce de yatıyor altında, aslında iki temel düşünce var.

İSMAİL KAYA (Osmaniye) – BTK temsilcimiz burada mı?

BİLGİ TEKNOLOJİLERİ VE İLETİŞİM KURUMU TEMSİLCİSİ PSİKOLOG GÜLŞAH AKSAKALLI – Ben BTK’den geldim.

İSMAİL KAYA (Osmaniye) – Tamam. Bu linki gönderenler bulunabiliyor mu peki?

BİLGİ TEKNOLOJİLERİ VE İLETİŞİM KURUMU TEMSİLCİSİ PSİKOLOG GÜLŞAH AKSAKALLI – Şu an tespiti mümkün değil çünkü belirli bir linkle somut bir kanal aracılığıyla ulaşmadığı için o yüzden tespiti ve engellenmesi mümkün olamıyor. Yani henüz kaynağa erişilemedi.

İSMAİL KAYA (Osmaniye) – Kendi istediği zaman tekrar nereden giriyor?

TÜRKİYE YEŞİLAY CEMİYETİ UZMAN KLİNİK PSİKOLOG FATİH CAN ÖNCÜ – Eğer oyunu sildiyse kendi istediği zaman ulaşamıyor ama ona ulaşabiliyorlar tekrar yani tekrar oyunu yüklemesi için ulaşabiliyorlar. O yüzden tek önlemleri, aile içi iletişimin geliştirilmesi ve bu bağlamda bir şeyler yapılması.

İSMAİL KAYA (Osmaniye) – İnternet ortamının kesilmesi lazım ama ulaşamamaları için.

TÜRKİYE YEŞİLAY CEMİYETİ UZMAN KLİNİK PSİKOLOG FATİH CAN ÖNCÜ – Tabii, belli bir süre kesilmesi lazım.

BAŞKAN – Çok teşekkür ediyoruz.

Buyurun.

AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI TEMSİLCİSİ UZMAN AHMET RASİM KALAYCI – Aile Araştırma Kurumuyla başlayan uzmanlığımız otuz yıldır sürüyor. O dönemde –Sayın Bakanımız Nabi Bey de bilirler- “21’inci yüzyılın beşiğinde Türk aile yapısı” olmak üzere birçok araştırma yaptık. Kendilerinin de “Enformatik Cehalet” kitabıyla o dönem teknoloji ve ileriye dönük birtakım öngörülleri de vardı. Bu çalışmalar devam etti. Esasında otuz yıl boyunca katıldığım bütün çalışmalarda temel odağın aile olduğunu gördüm. Burada da birçok konuşmayı dinledikten sonra yine benzer saptamalar ve öneriler geldi açıkçası. Biz ne yapıyoruz bu teknoloji bağımlılığı konusunda?

Bizim “Aile Eğitim Programı” dediğimiz bir program var. Aile Eğitim Programı şu: Aileyi kuşatan bütün alanlarda yani medya alanında, iktisat alanında, eğitim alanında, aile içi iletişim alanı, sağlık alanında olmak üzere beş ana modülde birçok kitabımız var. Bunlarla ilgili PDF’lerimizi “aep.gov.tr”den girerseniz görürsünüz. Sonuç itibarıyla, bunlarla ilgili formatörler yetiştirdik, eğitimler veriyoruz. Bizi ilgilendiren kısım şu kısmı: Bütün kamu kuruluşları ve sivil toplum kuruluşları, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından “okey”lenmiş, “içeriği tamam” denilmiş bir içeriği var. Bunu ailelere ulaştırma noktasında... Tabii, yetişkinlere dönük bir modül bu eğitim modülümüz. Tabii çocuklara yönelik de bir modülün gerçekleştirilmesi lazım. Burada bir ihtiyaç analizi de gerçekleşmesi gerekiyor. Bunu ne yaptık? Özellikle medya alanındaki modüllere bakıldığında klasik medya dışında da yeni medyayı ve teknolojiyi benimseten bir “internet ve aile” diye modülümüz de var şu anda fiilî olarak. Burada hepsi mevcut yani burada söylenenlerin bir çoğunu o modül içine yerleştirdik. Sorun nereye takılıyor? Sorun şuna takılıyor: Aileye nasıl ulaşabiliriz yani yetişkini ve çocuğu birlikte ve aynı anda teknoloji olmak üzere bu alanda bilgilendirme ve bilinçlendirmek için nerede yakalayabiliriz diye düşündüğümüzde bunu okulda yakalayabiliriz. Yani okulda nasıl yakalayabiliriz? Aile Eğitim Programı yetişkinlere yönelik bir program. Bunun ihtiyaç analizi oluşturarak çocuklara yönelik ders içeriklerinin içlerine çok güzel bir şekilde teknolojik olarak giydirilip verilmesi. Bu tabii ki temelde Millî Eğitim Bakanlığının işi olmakla birlikte, işte, Sağlık Bakanlığının yapmış olduğu çalışmalar var, Yeşilayın yaptığı çalışmalar var. Entegre tipi yapı gerekliliği söyleniyor ama yapılamıyor. Neden yapılamıyor, onu da tartışmak gerekiyor.

Sonuç itibarıyla söyleyeceğim şu: Bu birikimleri bir havuzda entegratif bir yapı içerisinde -bu Komisyonun yararlı olabilmesi açısından- birleştirip daha sonra bunu Millî Eğitim Bakanlığının ders içeriklerine... Çünkü oradan başlamanız gerekiyor. Ebeveynleri nasıl yakalayacağız? Ebeveynleri de okula getirmemiz lazım, bir şekilde getireceğiz bunu yani getirilmesi gerekiyor. Yoksa aileyi bu tür palyatif... Yani kamu spotlarının aile hekimliğinde, vapurlarda, şunda bunda görülmesiyle sabun köpüğü gibi gittiği biliniyor zaten, buna pek inanmıyoruz açıkçası. Yani sürdürülebilir, devam edilebilir bir süreçte bu içeriğin yedirilmesi gerekiyor. Yaş grubu aşağı da indirilebilir ama bunu başarmak zorundayız. Başaramazsak teknoloji bir teknik değil, alet ve edevat değil, “tekno” “loji” yani teknolojinin bilimi. Bu bir kültür endüstrisi olacak, yaşamımızı etkileyecek ve gittikçe bu etkiden... Nasıl bir bıçağın hem insanı hem domatesi kestiği gibi işlevsel kullanabilirsek... Tabii bununla ilgili yapılan dersler de başarılı olmadı. Biliyorsunuz, medya okur yazarlığı dersi başarılı olmadı. Kendileri de söylediler. Bunu başarılı kılmanın yolu, bununla ilgili insan yetiştirmek, bununla ilgili içerikleri yerleştirmek ve ailelere ulaşmak diye düşünüyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Ahmet Rasim Bey, teşekkür ederim.

Şimdi, daha önce söylemiş olabilirim, tekrar olabilir ama ben 1979’da üniversiteye intisap ettiğim zaman hocalarımız demişlerdi ki derse girdiğiniz zaman katıyen kırk beş dakika dır dır dır ders anlatmayın çünkü insanlar kırk beş dakika sizi dinlemezler, on beş dakikadan sonra ya bir fıkra anlatacaksınız ya bir şey yapacaksınız, pencereyi açacaksınız, teneffüs vereceksiniz ki tekrar ilgiler toplansın. Şimdi bizim Komisyon da bu kritik dinleme süresini çok aştı. Dolayısıyla bir fıkrayı hak etti. Ahmet Rasim Bey’in konuşması da o fıkrayı ilham etti. Şimdi, bir köyde yatsı namazı kılınacak, camide toplanmışlar, ağanın oğlu tutturmuş, bugün namazı ben kıldıracağım diye. İmam “Yapma oğlum, etme oğlum.” filan diyor ama çocuk ağanın da oğlu, “Ben kıldıracağım.”, “İyi, peki, geç.” diyorlar. Allahuekber, Ettehiyatü’den başlıyor. Ettehiyatü’den başlayınca... Ettehiyatü oturunca okunan dua, biliyorsunuz, ayakta başka, Fatiha’yla başlaması gerekiyor ama oturduğu zaman okunması

gereken duayla başlıyor, imam eğiliyor ağanın çocuğunun kulağına, “Oturunca ne halt edeceksin?” diyor, “Oturunca ne okuyacaksın?” Şimdi, Ahmet Rasim Bey niye bu fıkrayı ilham etti? Biz Ahmet Rasim Bey’i haftaya dinleyeceğiz.

Haftaya bize ne anlatacaksınız?

AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI TEMSİLCİSİ UZMAN AHMET RASİM KALAYCI – Parça gösterimi oldu.

BAŞKAN – Parça gösterimi mi oldu? Peki.

Ama en azından fragman iyiydi. Bu bizim haftaya sizden daha somut bazı öneriler de alacağımızın işaretlerini verdi, onun için teşekkür ediyorum.

Şimdi, Nilgün Hanım’ın da sunumu bitti, arkadaşlarımızın da sunumu bitti. Bu kadar yaygın bir şeyi olduğuna göre, bu Mavi Balina hikâyesiyle bizim veya sizin bir kurumumuzun mutlaka özel olarak bir -yabancı deyimile- görev gücü oluşturarak bunu çalışması, bunun çözümlenmesi gerektiği anlaşılıyor.

İkincisi; hem Nilgün Hanım söyledi hem Sağlık Bakanlığından Esra Hanım söyledi hem şimdi Ahmet Rasim Bey ona itaat etti. Pek çok değişik kurumlarda güzel işler yapılıyor ama birçoğumuz orada yapılanlardan haberdar değiliz ve bu da bir sürü muhtemelen duplikasyona yol açıyor, yani aynı şeyleri tekrar tekrar, Millî Eğitim Bakanlığı yapıyor, ayrıca Kültür yapıyor, ayrıca Kızılay yapıyor, Yeşilay yapıyor filan. Bir sürü kaynak israfına da yol açıyor. Bu bizi Einstein’a rakip hâle getiriyor. Einstein’la ne alakası var? Einstein’ın birleşik alan teorisi var, biliyorsunuz. Bizim de şimdi bu alanları birleştirmemiz gerekiyor. Yani bütün alanların birleştiği bir zemin oluşturmak gibi bir ulvi hedefle karşı karşıyayız Komisyon olarak. Bu da herhâlde bizim için onur verici bir iş olur. İnşallah biz hiçbir şey yapmasak bu Komisyonunda, onu görüyorum şimdi... Hiçbir şey yapamamaktan kastım şu: Zaten birçok şey yapıldığı için onları yapmamıza gerek kalmayabilir ama biz bütün yapılanları birbirlerini besleyecek bir ortak sinerji oluşturacak şekilde bir araya getirmenin bir zeminini oluşturabiliriz diye ümit ediyorum. Şimdi bunu not ettik. Daha 3’üncü toplantımızda aşağı yukarı yolumuzun kilometre taşları belli olmaya başladı. Güzel bir gelişme.

Oradan bir arkadaşımız söz istiyor.

Kendinizi tanıttin lütfen.

Buyurun.

HALK SAĞLIĞI GENEL MÜDÜRLÜĞÜ RUH SAĞLIĞI DAİRESİ TEMSİLCİSİ HEMŞİRE SELEN ŞİMŞEK – Çok güzel bir noktaya değinildi. Ben de o noktada katkı sunmak isterim.

Eylem planı çalışmalarına başladığımızda, çalışmaları değerlendirdiğimizde, ülkemizin çalışmalarının her kurumun bu kapsamda bilişim teknolojileri davranışsal bağımlılıklar kapsamında yaptığı birçok çalışmanın olduğu, fakat beyefendinin de bahsettiği gibi bunların ayrı ayrı olduğu ve iş birliği içerisinde olmadığını tespit ettik ve eylem planı kapsamında da bunları bir araya toplayıp iş birliğinin bütünsel çalışmalarla desteklenmesi ve güçlendirilmesi amacıyla da eylem planına katkı sağlamış oldu ve biz bu alanda çalışmalara başlayınca iş birliği çalışmalarını da güçlendirmesi için aynı zamanda hem eylem planı çalışmaları hem iş birliği çalışmalarının güçlendirilmesi olarak eylem planı kapsamında çalışmalara başladık ve ki, nitekim çalışmalarımızda da sağlıklı hayat merkezlerinde yürütülen davranışsal bağımlılıklarla mücadele programında farkındalık çalışmalarının iş birliği olsun, nitekim danışmanlık hizmetlerinin iş birliğinin sürdürülmesini şu an sağlamaktayız. Millî Eğitim Bakanlığıyla problemlilişim teknolojilerini kullanan çocuklara yönelik sağlıklı hayat merkezlerine

yönlendirilmesi, Gençlik Spor Bakanlığıyla iletişime geçerekten bu çocukların bilişim teknolojilerinin daha faydalı kullanılması, sanat, spor dallarına yönlendirilmesine yönelik de çalışmalarımız var. Bunlardan bahsetmek istedim.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Teşekkür ederim Selen Hanım.

Şimdi İzmir Bakırçay Üniversitesinden Doçent Doktor Selim Günüş Bey’i dinleyeceğiz.

Selim Bey, hoşgeldiniz.

3.- Doçent Doktor Selim Günüş’un, bilişim teknolojileri bağımlılığında sorunun kaynağı, alınması gereken önlemler ve bağımlılık belirtileri hakkında sunumu

DOÇ.DR.SELİM GÜNÜŞ – Hoş bulduk. Teşekkür ederim.

Sayın Başkanım, sayın vekiller, değerli katılımcılar; hepinizi saygılarımla selamlıyorum.

Sizin de biraz yorulduğunuzu düşünerekten olabildiğince hızlı geçeceğim ama özellikle diğer hocalarımızın değindiği yerleri hızlı geçeceğim. Aslında çok farklı bir noktaya değinmek istiyorum, sorunun kaynağına. Bu sorunun kaynağı aslında bizi çözüme de götürecekt.

Ben ilk bağımlılık çalışmalarını çalışmaya başladığımda, on üç yıl önceydi, internet bağımlılığıyla alakalı, bir test çalışmasına başladım ve o zamanlar Türkiye’nin genelinde bir ölçüm yapmıştım ve yaklaşık bağımlılık oranı yüzde 10 çıkmıştı. O günden bugüne on üç yıl boyunca teknoloji bağımlılıklarına ve sosyal medya psikolojisine devam ettim. Biraz da bilişim çıkışlı olmam, sonradan lisans üstünden sonra psikolojiye yönelmemin avantajıyla en sonunda İngiltere’de bir sene bebekler üzerine, bebeklerin teknolojiden etkilenmelerinin üzerine çalışınca, şunu söyleyebilirim özet olarak sorunun kaynağına geçmeden önce, bunu bütün deneyimlerim ve on üç yıl yaptığım çalışmalarım üzerinden söylüyorum: İşimiz çok zor. Bunu birazdan bazı videolarda, bazı çalışmalarda göstereceğim. Ama tek bir sorunun çözümü var gibi duruyor, diğerleri sadece buna destek olabilir gibi duruyor. Neyle karşı karşıyayız? Çocukların beyin ve davranışları zarar görüyor. Psikolojik, bilişsel ve fiziksel problemler birçok bireyde var. Bunlar özellikle 0-18 yaş grubu için söylüyorum. Sunuyu da buna göre hazırladım ve bunların neticesinde uyuşan beyinler ve vasıfsız fertlerin yetişmesine neden oluyor. Kitabın ismine de bu yüzden “Organik Çocuklar” diyerek biraz da aslında ironi yapmak istedim çünkü sahada gördüğümüz vakalarda gerçekten organik çocukları arar duruma geleceğiz. Değerler, ahlaklar ve kültürler gittikçe yitirilmeye başlanıyor. İşin en kötü tarafı, ebeveynler bu konuda nasıl davranacağını bilmiyor. Belki bu kitabı biraz da bu yüzden yazdık. Çoğu ebeveyn risklerin farkında bile değil. İnternette birçok bilinçaltı mesajlar var, onlardan da örnekler göstereceğim hızlı bir şekilde. Yeni meslek seçimlerinde çok ciddi değişimler var ve bunların birçoğu üretime dâhil değil. Kolay para kazanma üzerine, popüler olma üzerine çok ciddi dürtüler var. Siber taciz, pedofil gibi -onlardan da bir iki örnek göstereceğim, çok ciddi artmış durumda- bizim sahada gördüğümüz bütün konular üzerinden çok hızlı şekilde böyle onar, yirmişer saniyelik bazı videolar göstereceğim sorunu ortaya koyabilmek için. Son olarak da; çok ciddi anlamda, bahsettim, on üç yıldan beri çok fazla ben bağımlılık oranının arttığını gözlemliyorum. En son yaptığım bir kolejde yüzde 30 çıktı ki o kolejin kendi idarecileri bana haber vermişlerdi çünkü çocuklar tuvalette bile tabletle oyun oynuyorlardı, hani, bizim Hababam sınıfından bildiğimiz sigara üzerine yapılan eylemi onlar tabletle oyun oynayarak, akıllı telefonda “pubg” gibi oyunları oynayarak ne yazık ki böyle bir duruma geldik ve yüzde 30’luk bir durumla karşılaştık. Çok hızlı olarak bu videoları, gerçekten sorunu bunlar birçok bilimsel çalışmanın da aslında ortaya koyduğu şeyler ama ben görselleştirmek için bazı videolar buldum. Çok hızlı açıklamasını yapayım. Yurt dışında şöyle bir çalışma yapıyorlar bu videoda: Yaklaşık ortaokul çocukları üzerinde tablet kullanırken evin, anne babanın ve evdeki eşyaların

yerini değiştiriyorlar. Bu çocukların hiçbir tanesi bu tablette oyun oynarken bunların hiçbirinin farkında değiller. Hatta biraz daha ileriye saralım, anne babalarını değiştiriyorlar, kardeşlerini değiştiriyorlar masadaki. Bu normalde yemek masalarında aslında bizim tam tersine yemek masalarını öneririz, akşam yemeklerinin birlikte olmasını isteriz. Bu zamanda bile çocuk zorunlu olarak oturduğu hâlde, diğer evdeki üyelerin hiçbir şekilde farkında olmadan her şey değişiyor. Sonra, bir biberliğe yerleştirdikleri sinyal kesiciyi kullanıp o anda bütün sinyalleri kesiyorlar ve çocuklar sonra etrafına bakmak istiyor ve ifadelerini görüyörsunuz. Bütün bu yaşananlar, hepsinin ancak internet kesildikten sonra farkına varıyorlar. Benzer deneyleri yetişkinler için de yaptılar, sokak ortasında çok önemli, çok korkulan bazı hayvanların giysileriyle sokaklarda durdular ve akıllı telefon kullanan yetişkinlerin hiçbir şekilde bunların farkında olmadığı gözlemlendi.

Diğer bir video, bu da çok önemli, bunu birçok gözlemlerde kendim de şahit oldum, çalışmalarda da ortaya çıkıyor. Bu da ebeveynlerin ne yazık ki çoğu zaman yemek yedirmek, uyutmak ve oyalamak için akıllı telefonları, tabletleri verdikleri ve ondan sonra da gerçekten almakta zorlanıyorlar. Bu çocukların birkaç yaş sonrasına dair farklı çocukların görüntüleri de var. Çok daha ileri boyutlara geliyor. Tabii, bazı çocuklar her ne kadar ağızına alsa da gelişim dönemlerine göre aslında buradaki uyarılarla ilgileniyorlar. Ne yazık ki ebeveynler bunu biraz çocukların çok zeki doğduğu yönünde belki bir algı oluşabilir. Oysaki bunun nedenini birazdan anlatacağım. Bu birçok çocukta böyle. Bütün videoları göstermeyeyim, son olarak şu videoyu göstereyim: Elinden almak gerçekten neredeyse mümkün değil. Eline aldığı zamanki mutluluğu ayrı. Bunu defalarca bu çocuk yapıyor. Geçiyorum bu videoyu şimdi, diğer video yine ayrı bir konuya dikkat çekiyor, pedofil oranına. Bu da yine misal çalışmalarda çok ciddi oranda karşımıza çıkıyor. Artık pedofil lobileri oluşmuş durumda, çok ciddi anlamda arka planda çocukları hakkında resimleri, videoları paylaşan ebeveynler bundan farkında olmadan aslında pedofillerin satın almasına ne yazık ki neden oluyorlar.

şimdi bu çok enteresan bir video. Bu Filipin’de bir yapay zekânın bilgisayar başında tüm kullanıcılara “Ben 7-8 yaşlarındayım, adım Sweete, Filipin’de yaşıyorum.” dedikten sonra dünya üzerindeki haritalarla nerelerden insanların bu kişiye yazdıklarını ve sapkın bazı davranışlar sergilediklerini gösteren bir video ve bunun neticesinde de tabii, kendisinin yapay zekâ olduğunu söylüyor. Ve biz burada da aslında bu tür davranışların çok fazla karşıdaki kişinin görüntüsüyle, yaşıyla alakalı olmadığı, bu kişilerin biraz daha fazla sapkınlık yönünde bize doneler verdiği yönünde.

Yine diğer bir sorun: Bunu da ben çok önemsiyorum. Aslında bu, biliyorsunuz, yeşil uzaylı akımıyla başladı. Cinsiyeti olmayan yeşil uzaylı bir görüntü vardı. Dünyada iki hafta üzerinde 2 milyon üzerinde video tıklandı ve birçoğu bunun üzerinden, bu akım üzerinden yeşil uzaylı dansını yapmaya başladılar. Aslında bununla ilgili soru sorulursa belki üzerinde detaylı anlatırım ama bu akımların çok fazla masumane olmadığını düşünüyörsünüz. Bunlar kompo değil. Bunlar gerçekten halkı manipüle etmeye yönelik bazı davranışlar. Bu akımların, koyduğum, ateş üzerine, kendini dondurma üzerine, nefesini kesme üzerine bazı akımlar ve bunların üzerinde insanlar öldü. Yani bunlar sadece akım olarak sosyal medyada yer almıyor. Bakın bu mesela çok enteresan bir akım. On saniye boyunca nefesini kesiyor kişinin ve kişi on saniye nefessiz kaldıktan sonra zombi gibi belli bir süre hareketsiz kalıyor. Bunda da yine ölenler oldu. Çok hızlı bir şekilde bunu da geçiyorum. Bu sosyal medyada aslında yalanlar üzerine, sahtecilik üzerine gelişen bir nesli bize ifade ediyor. Çok fazla gözlemlerini ve odak grup görüşmelerinde bazı deneyimlerimiz oldu. Bu sosyal medyada o kadar sahtecilik üzerine nesiller yetişiyor ki, yine İngiltere üzerinde, orada yaşadığımız bazı deneyimlerden size zamanım kalırsa bahsederim. Çok çarpıcı deneyimler var. Burada bütün bu videonun genelinde şundan bahsediyor: Aslında herkes yapmadığı bir davranışı sosyal medyada ikinci bir kişilik olarak yaratmış ve o ikinci kişiliğe uygun olarak bu defa gerçek yaşamında buna uygun olarak yaşamaya çalışıyor ya da sosyal

medya mecrasını o ikinci kişiliğini yaşatmak için kullanıyor. Yani görüyorsunuz aslında insanların hiçbir tanesi düzenli olmadığı hâlde sadece sosyal medyada farklı mesaj vermek için çevresine, biz buna toplumsal karşılaştırma diyoruz... Bu da çok önemli bir video. Belki daha sık sık karşılaşmış olabilirsiniz, ben de konferanslarımda bundan bahsediyorum. Bu Çin'deki bir tedavi merkezi. Çin'de şöyle bir sorun var: Oyun bağımlılığından dolayı ergen bireyler saatlerce, günlerce bilgisayarın başından kalkmadan oyun oynuyorlar. Çin'deki aileler bu ergen çocuklarını kaybetmemek için, yani ölmelerine izin vermeyerek, onları uykularında uyuşturuyorlar ve bir nevi kaçırarak bu bağımlılık tedavi merkezine geliyorlar. Bunu tırnak içinde söylüyorum; internet bağımlılığı tedavi merkezi bu tartışılır çünkü bir askeri eğitim şeklinde yapılmış, bütün teknoloji araçlarından yoksun bir şekilde ve buradaki bağımlılık merkezi de yine hâlen devam etmekte. Kore'de de aynı şekilde var. Çünkü başka şansları kalmadığı için böyle bir merkeze başvurmuşlar. Bunu geçelim. Bu günümüzdeki aileyle... Son olarak şu videodan bahsedeyim: Bu aslında yine birçok odak grup görüşmelerinde ya da gözlemlerimizde bir kişinin oyun oynarken sürekli yaşamı boyunca o odadan çok fazla çıkmadığı, oda üzerine kurgulanmış bir yaşamı olduğunu görüyoruz. Saatlerce "pubg" veya benzeri savaş oyunlarının oynandığı bir mekanizma. Bunu da hızlı bir şekilde geçiyorum. Şimdi bizim, teknoloji kültürü içinde doğan, biliyorsunuz, çok fazla da dillendirildi, dijital yerliler dediğimiz gerçekten birçok konuda farklı yetişiyorlar. Ben sunumumun bazı slaytlarını çıkarttım. Size sunduğum slaytlarda çok daha geniş var. Aslında buraya getirdiklerimin de çok daha fazlası var ama zaman kısıtlılığı olduğu için bunları getirmediğim. Buranın çok önemli bir nokta olduğunu düşünüyorum. İşte, aslında, teknoloji bağımlılığının kaynağı dediğimiz nokta, sosyal medyanın aşırı kullanılmasına neden olan nokta burada. Asıl buradan bahsetmek istiyorum. Şimdi bu resmi birçoğumuz görmüşüzdür, servis edildi zaten Google'da, şimdi bu bize beyindeki sinapslar hakkında bilgi veriyor. Yani sinapslar dediğimiz, muhakkak biliyorsunuzdur, bizim öğrenme ve beceriyi kazanma için beyinde sinir hücreleri tarafından oluşan ve aralarında bağlantı kurulan, yani hücrelerin birbiriyle bağlantı kurması. Ne kadar bağlantı kurulursa biz o kadar öğrenmenin ve becerini geliştiğini düşünüyoruz. Şimdi burada çok enteresan bir şey var: Yeni doğan bir çocuktaki bağlantı sayısını ve sinir hücresi sayısını görüyoruz. Sonra bir ay geçtikten sonra, dokuz ay geçtikten sonra ve yaklaşık 2-3 yaşları arasında yaklaşık bir yetişkinin 2 katı kadar bağlantı sayısına ulaşıyordu. Durum şuradan sonra başlıyor ve birazdan üzerine konumlandıracağım konu bunun üzerine başlıyor. Şimdi bir yetişkinliğe, gençliğe doğru giderken bu çocuk 2 yaşından sonra bu sinaps bağlantılarının bazılarını "budama" dediğimiz bir terimle bu sinir hücrelerinin bazıları budanarak yetişkinin olduğu sinir hücresi bağlantı sayısına kadar azalmaya başlıyor. Şimdi burada şöyle bir şey aklımıza geliyor. Bakın, 2 yaşındaki bir bebeğin aslında daha fazla bağlantısı var ama uzmanlaşmış bağlantıları az. Yetişkinde farklı bölgelerde daha fazla uzmanlaşmış, o beceriler üzerine eğilmiş ve daha fazla bağlantıların yoğunlaştığını görüyoruz. Bu bize aslında şunu gösteriyor: Eğer biz 0-3 yaşı ya da biraz daha genişletirsek 0-6 yaş arasında bir çocuğa ne verirek gerek annesi gerek babası gerek de 6 yaşından sonra okul ama özellikle 0-6 yaş arasında bir çocuğa anne babası neyi verirse çocuk bu davranışları alıyor ve bundan sonra yapılan bütün müdahalelerde biz en fazla bağımlılığa ya da o davranışı hafifletebiliyoruz ya da siz bunu tedavi etmeniz dahi bu yaşam şartları ve çevre koşulları değişmediği için tekrar nüksediyor. Dolayısıyla, buradan şuraya geliyoruz: Şimdi 0-3 yaş arası beyin gelişiminde en önemli dönemdir. Bu dönemde dil gelişimi, bilişsel gelişim, sosyal ve duygusal ve motor gelişimlerinin aslında bu dönemde bir zemin oluşturur. Bu dönemde anne baba eğer çocuk önünde teknolojiyle uğraşıyorsa, çocuk daha ilk aylarından itibaren, işte, sinapslarını o bölgede, o teknoloji aracını kullanmaya yönelik geliştiriyor. Şu aklımıza gelebilir: Peki, 2 yaşında bir eğitsel video, 1 yaşında bir eğitsel video sunmayacak mıyız? Hayır, sunmayacağız. Bilimsel çalışmalar yine bu yönde en son yapılan Amerika'da bir çalışma, boylamsal bir çalışma. 5 yıllık incelemişler ve teknolojiye 1 yaşından sonra maruz kalan çocukların dil gelişiminde ve beyin

zarlarında incelik tespit edilmiş. Dolayısıyla, bir bebek eğer 1 yaşında eğitsel videolar bile dahi olsa Youtube'dan videoları izlediği zaman, gerçek yaşamlı etkinliklerden uzaklaşır ve biz aslında bebek bilişsel dil, sosyal, duygusal gibi gelişimleri, motor becerileriyle birlikte bir anda deneyimleyip kaydetmesini isteriz. Yani çocuk eğer sıcaklık kavramına Youtube üzerinden başka birinin söylemiyle bu dil gelişimini sağlıyorsa, bu sıcaklığı daha sonradan başka konularla özdeşleştiremiyor. Çünkü siz sosyal olarak, onu duygusal olarak motor gelişimiyle birlikte sinapsları kaydetmeden geçmiş oluyor. Dolayısıyla, burada, çok uzatmadan, annelerin bu konuda çok önemli olduğunu biliyoruz.

Şimdi anneler konusuna gelirsek; 0-3 yaş arasında bildiğimiz üzere baba figürü 2-3 yaştan sonra daha fazla girer. Dolayısıyla burada anneler çok çok çok önemli. 3-5 yaşından önce annesinden herhangi bir nedenle ayrı kalanlar, bilimsel çalışmalarda biz biliyoruz ki, içe kapanıklık, suça eğilim, duygusal ve sosyal problemler, davranış problemlerinin gözlemlendiğini biliyoruz. Aynı şeyi biz şuna transfer edebiliriz: Bir çocuğun fiziken annesi çocuğun yanında ama çocuğun yanında ya kendisi teknoloji kullanıyor ya da çocuğa kullandırtıyor. İki durumda da çocuk annesiyle göz temasından, duygusal temastan ve birçok sosyal temastan ayrı kalıyor. Bu ayrı kalması çocuk için aslında sonun başlangıcı ve çocuk aslında problemlerine buradan başlıyor. Zaten zayıf olan gelişimi üzerine bir de çevresinde teknoloji olunca teknolojiye yöneliyor.

Son yaptığımız bir çalışma -bu iyi bir dergide de yayınlandı- bence çok önemli bir çalışma. Şöyle bir sonuç verdi bize. 18-24 aylık bebeklerde teknoloji kullanımını gözledik ve ebeveynlere sorduk. Adaptif beceriler ölçüğü uyguladık. Bebekler üzerinde, biliyorsunuz, çok fazla dünyada çalışma yok, yeni yeni bu çalışmalar yapılıyor. Adaptif davranışlar dediğimiz şu: Aslında yaşama uyum becerileri, öz yönetim, uyum, sosyal yaşam, toplumsal davranışlar gibi. Biz, annesinin kullandığı ya da annesinin çocuğu için yedirme, susturma amaçlı kullandığı bebeklerde adaptif davranışların daha düşük puanlı olduğunu gözlemledik. Bu anlamda bu önemli bir çalışmaydı.

Bunları geçiyorum çünkü benden önceki konuşmacılar zaten bahsetti. Bu da tanımla ilgili. Burada da aslında önemli söyleyeceğim şeyler vardı ama hızla geçiyorum.

Yaygınlık konusunda çok kısa şeyler söyleyeyim, bu bizi başka şeylere götürecek çözümde. Tüm dünya genelinde yapılan meta analiz çalışmalarında tüm dünya genelinde 0,3 ile yüzde 38 arasında bir bağımlılık, teknoloji bağımlılığı, bunun içinde internet ve oyun bağımlılığı ağırlıkta olmak üzere saptanmış. Ortalama ise yüzde 6 olarak bulunmuş ve bunun gittikçe arttığını göstermişler. En az hangi ülkelerde oluyor? Avrupa ülkelerinde oluyor, Hindistan'da oluyor, bunlar genelde yüzde 5'in altında. Kore ve Çin gibi ülkelerde şu anda en fazla. Biliyorsunuz DSM'de de zaten tanı kriterinin konmasının nedeni özellikle Kore'deki ölüm vakalarının olması. Yine son bir çalışmada Avrupa ortalaması 2,6 olarak çıktı. Türkiye'de, benim de, başka araştırmacıların da yaptığı çalışmalarda genelde yüzde 5 ile yüzde 30-yüzde 38 arasında bazı oranlar buluyoruz. Bu birçok şeye göre değişiyor. Ailenin tutumundan tutun da çocuğun birtakım problemlerinin olmasına kadar, kolay erişime kadar, teknoloji sahipliğine kadar birçok konuda değişiyor. Bu belirtileri geçiyorum yine sizleri sıkımsa adına.

Bir teknoloji bağımlısı birey nasıl olur? Burada sadece bahsetmek istediğim bir şey var. Bireyler neden sosyal medyayı çok kullanıyor? Burada da birçok faktör tabii ki var ama son zamanlarda bilimsel araştırmalarda şu ortaya daha çok çıktı: Toplumsal karşılaştırma. Yani artık biz kendimiz için yaşamıyoruz, biz toplumda kendi kimliğimizi farklı bir kimlik olarak göstererek yaşıyoruz. Dolayısıyla sosyal medya da bizi buna itiyor. Sürekli başkasına görüntü verme derdine düşüyoruz, sürekli çektiğimiz resimleri toplumsal karşılaştırmayla ya da başkalarının çektiğiyle kendi yaşamımızı kıyaslama gibi sahte bir yaşamı kıyaslama rolüne gidiyoruz ve toplumsal kabul, aslında bence bu okullarda da, yeri

gelmişken vurgulamak isterim, hem aileler hem okullarda çocukların şöyle bir ihtiyacı var: Yaptıkları en ufak işlerden, yani onlara sorumluluk verip bu işlerin muhakkak kabul ve onay görmesi, onların bu ihtiyacının karşılanması lazım, yoksa onları sosyal medyaya daha fazla yönlendirmiş oluyoruz.

Çevrim içi oyun bağımlılığı çok ciddi bir sorun. Üzerinde gerçekten saatlerce konuşulacak bir şey. En ciddi burada problem, tabii ki her oyun bağımlılık yaratmıyor ama aksiyon oyunları ve e spor oyunları dediğimiz “pubg” gibi oyunların çok ciddi bağımlılık yarattığını biliyoruz.

Oyunlardaki bilinçaltı mesajları çok kısa olarak size geçeceğim sadece genel bir vizyon olması adına. Bakın bunları oyunlardan çıkardık, bunlar bazı örgütlerin, yani masonik ve ilüminati örgütünün oyunlara yerleştirdiği birtakım resimler. Herkes tarafından bilinir. Mesela bu resimler aslında oyun içinde, mesela bu GTA’dan alınmış bir resim, oyun içinde herhangi bir şeyde bu resimlere müdahale edemediğiniz halde bunlar bilinçaltı için oyunlarda durur. Ben bunu burada sunabilmek için ve konferanslarda sunabilmek için “photoshop”ta iki üç defa filtreden geçirerek size sunmak zorunda kaldım ama çocuklar bunun çizgi animasyon kısmına GTA gibi birçok oyunda doğrudan erişiyorlar. Bakın, bunların hepsi oyunlardan alınmış masonik sembollerin olduğu oyunlar, bu cami yıkma oyunu gibi, kültürümüze... Bu çok enteresan. Bunu özellikle koymak istedim. Bakın, bu yine Şeytan Kapısı diye bir oyundan alınma görüntü. Burada kütüphanenin önünden geçen bir asker aslında yere düşmüş olan tek bir kitap görüyorsunuz ve askerin geçtiği yer de tam kitabın üzerinden geçiyor, başka yolu yok. Bu kitabı ben önce tabii kendi kültürel algım olarak Kur’an-ı Kerim’e benzettim ama emin olamadım. Google’da siz de bunu aratabilirsiniz. Google’da Kur’an diye İngilizcesini arattığımız zaman direkt, en çok karşınıza çıkan kapak resmi yine oyunun içinde bize sunulmuş durumda. Diğerleri zaten şiddetle ilgili birçok resim. Bu, bağımlılığın tanısıyla ilgili. Hızlı bir şekilde geçiyorum.

Burada son olarak çok önemli bir şeyden daha bahsetmek istiyorum. Son çalışmalarda biz bağımlılıkla ilgili şöyle bir olaya yavaş yavaş gelmeye başladık: Bunu söylemeden önce bunu TED’den de dinleyebileceğiniz bir deney var. O bize aslında çözüm konusunda da çok ciddi, güzel çözümler veriyor. Deney şöyle, çok kısa anlatayım: Şimdi bir psikolog bir kafese birkaç tane fare koyuyor. Bu farelerin olduğu yere de iki tane su koyuyor. Bir tane bardaktaki suyun içinde uyuşturucu madde var. Kafes boş ve bu farelerin çoğunun ya da hepsinin uyuşturucu olan sudan suyu içtiğini gözlemliyorlar. Aynı deneyi bu defa kafesin içinde güzel yiyeceklerin, oyun alanlarının ve kafesin içinde mutlu, huzurlu olacakları bir alan içinde yapıyorlar, bu defa da farelerin hiçbirisi uyuşturucu olan sudan değil, diğer temiz sudan içiyor. Buradan araştırmacılar şöyle bir varsayıma ve bulguya varıyor, diyorlar ki: O zaman teknoloji bağımlılığı gibi diğer bağımlılıklar da madde bağımlılığı da aslında temel nedeninde gerçek dünyayla ilgili bağın yitirilmesi. Yani biz aslında gerçek yaşamla ilgili bağı kaybettığımız zaman bu bağı alternatif dünyada bulmaya çalışıyoruz. Bağla ilgili de, dediğim gibi, aslında daha uzun bir konu ama onu da hızlı bir şekilde geçiyorum. Neden bağımlı oluyoruz? Bu da tabii problemin çözümünde bize önemli bir şey katıyor. Bir, teknolojinin yapısı, ortamı, olanakları, bize sunduğu öğeler, kolay erişim gibi, diğeri ise ve en çok aslında olan, problemlerden kaçış olarak bireylerin bunu görmesi ve muhakkak biz en azından çalışmalarımızda ve bilimsel literatürde şunu gördük: Bağımlı olan bireylerin yüzde 90’ında muhakkak problem var. Bu problemler bireysel, sosyal ve fizyolojik problemler ama muhakkak bir şekilde ya gelişim sürecinde ya sonrasında bir problem var.

Bunları biyolojik açıklama, yani neden bağımlı olduğumuza dair, bunu geçiyorum, eğer sorulursa söylerim. “Neden bağımlı oluyoruz?”u çok kısa, sadece bir iki tane örneklerle geçeceğim: Bireysel faktörlerden en fazla bizi bağımlı eden şey gerçek dünyanın sorumluluklarından kaçmak. İkincisi: Bireyselleşme, yalnızlaşma, depresyon, kaygı ve kişilik bozuklukları gibi diğer psikolojik problemlerin eşlik etmesi. Sosyal etkileşim kurma ihtiyacı; ki bu, ailede sevgi, ilgi, sosyal destek verilmediği zaman

çocuğun muhakkak –bununla ilgili de çok bilimsel çalışma var- internete yöneldiğini görüyoruz. Baskıcı ailelerde ya da çok serbest bırakan ailelerde öz güven ve öz saygı sorunu oluyor, yine biz bu çocukların da internete ve oyunlara yöneldiğini görüyoruz. Can sıkıntısı -ki bence en önemlilerden bir tanesi- çocuğun gerçek yaşamdaki amacını kaybetmesi yani çocuğun ya da bireyin –bu, yetişkinler için de geçerli- amacı olmazsa, kısa vadede ve uzun vadede amacı, hedefleri olmadığı takdirde yine biz bu bireylerin bağımlı olduğunu biliyoruz. Sosyal, toplumsal faktörlerden birkaç tane söylersek, demin bahsetmiştim, sosyal onay ve kabul görme, beğenilme, takdir edilme; ki ne yazık ki bunu aileler çok az veriyor ve bu ihtiyaç doğuyor. Aile içindeki iletişim sorunları... Akranların birbirini etkilemesi; burada da okullarda gerçekten belirli seminerler ile bilgilendirme toplantılarına ihtiyaç duyuyoruz. Bunu da geçiyorum.

Teknolojik faktörleri az çok biliyorsunuzdur. Kullanım amacı, kullanım miktarı... Bir ülkede şunu yapmışlar, belki bizde de denenebilir mi bilmiyorum: Çocukların, özellikle okul çocuklarının gece on bir-on ikiden sonra internete ve oyunlara bağlanmaları direkt devlet tarafından engelleniyor sabaha kadar ve bu çocuklar o zaman diliminde kesinlikle bunlara ulaşamıyor. Bu tür engellerin bilimsel olarak aslında iyi olduğunu düşünüyoruz çünkü sonuçlarıyla düşünüldüğünde gerçekten çok zararlı. Bunu hızla geçiyorum.

Üç dört saatin üzerinde bağımlılığın olduğunu biliyoruz. Yine bu size verdiğim sunumlarda var, teknoloji bağımlılığının etkilerinin hangi alanlarda olduğu; hepsi bilimsel çalışmalarla ispatlanmış.

Bu tedavilere yönelik, zaten haftaya bunu sanırım çok daha detaylı görüşeceksiniz ama ben tedavi konusunda şunu söylemek istiyorum: Yaşam tarzı olmazsa olmazlardan biri. Terapilerle, ilaç tedavisiyle ya da eşlik eden başka bozuklukların tedavisiyle evet, bağımlılık hafifletilebilir ya da tamamıyla ortadan da kaldırılabilir ama çocuk yine arkadaş grubuna... Çünkü biliyorsunuz, arkadaş grubuna girmesi için de aynı oyunu oynaması, aynı sosyal medyayı aynı oranda kullanması lazım. Onların kendi aralarında kullandığı dil de yine bu yönde. Dolayısıyla yaşam tarzı olarak muhakkak çocuklara ve bireylere bu sosyal yaşam etkinliklerini vermemiz gerekiyor. MEB’in bugünlerde yaptığı çok güzel bir etkinlik var, onu kesinlikle çok faydalı buluyorum; okul dışında gerçek yaşamda oyun oynama etkinliği düzenleniyor. Bunun kesinlikle daha sık yapılması lazım ve daha artırılması lazım. Bunun, gerçek yaşamda oyun etkinliklerinin de yine çocukları bağımlılıktan koruyacağı düşüncesindeyim.

Çok hızlı olarak önlem stratejileri... Evet, bilgilendirme, rehber öğretmenler ve özellikle 3 kere sadece altını çizmek istiyorum, anne, anne, anne; hatta bana kalırsa, eğer imkân varsa, eğer yapılabilirse –çünkü ben o kısmını bilemem ama- kesinlikle annelerin, tüm Türkiye’deki annelerin bu konuda eğitilmesi lazım. Belki öyle örnekler konuşabiliriz ki ciddi anlamda anneler ne yazık ki -hepsi değil tabii ki ama bir çoğunluğu- çocuklarına çok ciddi, bilmeden zarar veriyorlar. Bir tane vakada babaya şunu sorduk: “Neden çocuğuna 1 yaşındayken daha tablet alıyorsun?” Aynen bize verdiği cevap şu: “Ben bu kadar para kazanıyorum, kendimin geçmişte bu tür fırsatları olmadı, çocuğum bu fırsatlardan mahrum mu kalsın?” İyi niyetli ama sonucu ne yazık ki kötü olan bir sorun. Toplumsal mücadele, çevresel ve sosyal yaşam düzenlemesi...

Ve benim yine önemsedğim, teknoloji bağımlılığı konusunda aslında ciddi bir araştırma merkezine ihtiyaç var. Ne yazık ki bilimsel çalışmaları yapabileceğimiz, bunun altında destek alacağımız ciddi bir araştırma merkezi yok ancak araştırmalarımızı projelere başvurarak yapıyoruz, onlar da çok ciddi bir süreye neden oluyor.

Burada bazı önlem şeyleri yazdım; aile, okul-akran ve politikalar üçgeninde muhakkak olması gerekiyor. Bunları hızla geçiyorum, sorular üzerinden belki cevaplanabilir. Ben bazı önlemler yazdım, bunlardan çok daha fazlası aslında var.

Son olarak, teknolojinin bilinçli ve doğru kullanımı konusunda da neler yapılabilir? Ancak bir birey neleri yaparsa biz onun bilinçli, güvenli kullanıldığından bahsederiz? Kitapta zaten çok detaylı olarak bu konuyu ben ele aldım “Güvenli ve bilinçli kullanım nasıl olur?” diye.

Teşekkür ederim. Biraz hızlı anlatmak zorunda kaldım sizi de çok yormamak adına. Umarım başınızı çok şişirmemişimdir. Yani anlatmadıklarım, özellikle deneyimler anlamında çok çok var ama dediğim gibi, belki olursa sorular kısmında...

BAŞKAN – Teşekkür ederiz.

Şimdi, zaten epey de okuyacak malzeme birikti, hem Yeşilaydan hem Sağlık Bakanlığından hem sizden gelen yararlanacağımız çok kaynak oluştu ama önce arkadaşlar Aldous Huxley’i okuyacaklar, sonra sizin kitapları okuyacaklar.

Sorumuz var mı?

Buyurun.

ALİ KENANOĞLU (İstanbul) – Selim Bey’e gerçekten teşekkür ederiz, bayağı bilinçlendik baba olarak da.

Sorum Selim Bey’e değil aslında şöyle: Bu sunumlar sanırım kayda alınıyor. Doğal olarak biz Komisyon üyeleri düzenli takip edemeyeceğiz sanırım. Vekilimiz de yeni katıldı, önceki sunumları izleyemedi filan.

BAŞKAN – Tutanaklardan izleyebileceksiniz.

KAMİL OKYAY SINDIR (İzmir) – Plan ve Bütçe Komisyonumuz vardı.

ALİ KENANOĞLU (İstanbul) – Tabii tabii.

Yok, şunun için söylüyorum: Yani biz bunların kayıtlarını alabilir miyiz?

BAŞKAN – E-postayla bizlere gönderildiğini söylüyor arkadaşlar.

ALİ KENANOĞLU (İstanbul) – Yani bu anlamıyla benim talebim buydu. En azından biz burada yapılan sunumları, bundan sonrakileri de izleyebilelim; en azından bu sunumlar, görüntüleri, kaydı ulaştırılırsa Komisyon üyelerine çünkü malum sebeplerden dolayı düzenli takip edemeyebiliyoruz.

Çok önemli sunumları ve son derece bilgilendik yani çok teşekkür ederiz.

DOÇ. DR. SELİM GÜNÜÇ – Ben, müsaadeniz olursa, eğer soru yoksa son bir cümleyle bitirebilir miyim toparlamak adına?

BAŞKAN – Tabii tabii, buyurun.

DOÇ. DR. SELİM GÜNÜÇ – Şunu söylemek isterim, hani çok hızlı geçince orayı atlamış olabilirim: 0-3 yaş arasında... Ben Anadolu Ajansına da teşekkür ediyorum, geçenlerde kısa bir röportaj yaptılar, o röportajın başında da şunu söyledim: Bununla ilgili gerçekten ciddi bilimsel veriler var, çok daha detaylı konuşulduğunda da herkes ikna olacaktır ama lütfen ve lütfen 0-3 yaş arasında çok çok zorunlu olmadıkça teknolojiyle muhakkak tanıştırılmaması gerekiyor, ailelerin de çocuklarının önünde olabildiğince kullanmaması gerekiyor. Baba, kardeş bilgisayar oyunu oynarken, sosyal medya kullanırken çocuk bundan kendini alamaz.

Bir örnekle bitirmek istiyorum, nasıl bir nesille karşı karşıyayız? Çok örnek var ama bu örnek çok sık karşılaştığım için -İngiltere’de “post doktora” sırasında araştırmada bu örnekle karşılaştık-bunu iletmek istiyorum, Türkiye’de de benzer örnekler var. Şöyle bir şey oldu: Şimdi, hafta sonları genelde İngiltere’de üniversite öğrencileri eğlenmek için kulüplere giderler ve eğlenirler. Bizim araştırmacılarımızdan biri öğrenci evinde kalıyordu ve cuma akşamı, geceye doğru 3 kız öğrenci

birden giyinmeye, makyaj yapmaya başladı, ondan önce ders çalışıyorlardı, finallerine çalışıyorlardı. Sonra odanın içinde bir ambiyans yarattılar, ışıklar, şunlar bunlar ve “selfie”ler, videolar çekmeye başladılar. Sonra bu videoları sosyal medyaya anında –hani onu da bekleyerek değil- yüklediler ve sonra bizim araştırmacımız sorduğu zaman... Çünkü hemen yükledikten sonra tekrar pijamalarını giyip finallere çalışmaya devam ettiler. “Neden böyle bir şey yaptınız, neden buna gerek duyduunuz?” Bizim araştırmacımıza verdikleri cevap şu: “Çevremiz, eğlendiğimizi, kulüplere gittiğimizi ve hem zengin hem de şatafatlı bir hayatımız olduğunu görsün, bilsin.” Dolayısıyla buradan şunu çıkarmak istiyorum: “İkinci kimlik” denen sosyal medyada geliştirilen bir kimlik ortaya çıkmaya başladı ve bu kimliğe göre artık insanlar, bu bahsettiğimiz gruplar yaşamaya başlıyor. Kesinlikle gerçek yaşamdaki kimliklerini bir tarafa bırakıyorlar ve orada hem olmak istedikleri kimliği hem de çevreleri onları nasıl görmek istiyorsa onu yaşatmaya başladılar. Bu, ileriki yıllar için çok ciddi bir problem olarak görünecektir.

Teşekkürler tekrar.

BAŞKAN – Teşekkür ederiz Selim Bey.

MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT (İstanbul) – Bir soru sorabilir miyim?

BAŞKAN – Buyurun.

MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT (İstanbul) – Çok teşekkürler. Sunumunuz gerçekten çok ilgimi çekti.

Benim merak ettiğim bir şey var, bu benim de çok sorguladığım bir şey. Birey temelli, ailenin eğitimi ya da çocuğa verilecek eğitimler; bu bana biraz tsunamiye karşı yüzmek gibi geliyor. Ben, daha çok organizasyonel ve çevresel, politik düzlemde alınan tedbirlere inanıyorum açıkçası. Gördüğüm kadarıyla siz literatüre çok hâkimsiniz. Bu çalışmalarını mukayese ettiğinizde gerçekten hem maliyet etkin olması açısından hem de gerçekten ölçülebilir iyileşmelerin kaydedildiği çalışmaları kategorize edersek neler öncelenmeli?

Bir de yine –ben biraz yasağcı bir zihniyeti mi temsil ediyor olacağım bilemiyorum ama- dediniz ya öğrencilerin belli saatler arasında internete girmesine kısıtlar getirilmiş.

DOÇ. DR. SELİM GÜNÜÇ – Bazı ülkeler yapmış, evet.

MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT (İstanbul) – Bunu nasıl başarmışlar? Bence şahane bir fikir.

DOÇ. DR. SELİM GÜNÜÇ – Yani tabii onlardaki aile filtreleri ve ailelerin onlara sundukları bilgisayarlar ayrı da olabilir, çok detaylı olarak incelemedim ama işe yaradığı rapor sonucunda çıkmıştı. Dolayısıyla, bu işe yarar mı? Şöyle yarayabilir: Eğer biz çocuklara özgü “IP”ler üretirsek, internete bağlandıkları “IP”ler çocuklara özgü olursa biz o “IP”leri istediğimiz zaman kapatabiliriz.

BAŞKAN – Veya birileri o “IP”ler üzerinden onlara daha çok yüklenebilir.

DOÇ. DR. SELİM GÜNÜÇ – Evet, onda da filtreleme tabii devreye giriyor.

Diğer dediğiniz konuda da açıkçası, hani, keşke şu anda söyleyeceklerim kayıt dışına alınsaydı ama ben yine de söylemek isterim. Bir umutsuzluk sergilemiş olmayayım ama şöyle gerçekler var elimizde: Özellikle 13-15 yaşından sonraki ergenler ve gençler... Dediğim gibi yetişkinlerle ilgili ayrı şeyler var ama onları şu anda konuşmuyorum, gerçekten bu davranışsal bağımlılıkların tedavisi çok zor. Ben bazı örnekler de duydum psikiyatristlerden, gerçekten bu konuda tedavi edilmesinde çok zorluklar çekiyorlar çünkü bu tedavilerin çoğu aslında direkt teknoloji bağımlılığına yönelik tedaviler değil, başka bozuklukların tedavi edilmesi ya da başka bağımlılıkların uyarlanmış şekli. Ama teknolojinin kendi dinamikleri var, biz onu göremiyoruz.

Şimdi, dolayısıyla ergenlerde terapilerle ya da başka amaçlı kullanımlarla biz bunu biraz önleyebiliriz, hafifletebiliriz ama biz bağımlılık oranlarının artmasından ve yaygınlığından da biliyoruz ki gerçekten davranışsal bağımlılıklar ve özellikle teknoloji bağımlılığı... Çünkü bu konuda çalışan lobiler var, onlarla ilgili çok konuşmadık ama onlar da insanları bağımlı edecek şekilde çalışıyor. Baş etmesi gerçekten biraz zor. Nasıl baş edilebilir? Bence en fazla toplumumuzu ve kültürümüzü bu konuda bağımlılığı daha hafif geçirmeleri ya da... 1 yaşından 3 yaşına kadar, 6 yaşına kadar çok iyi bir eğitimle gerçekten bunu çok büyük ölçüde bertaraf edebiliriz ama konu gelip gidip şuna dayanıyor: Siz terapilerle ya da ilaçla tedavi ettikten sonra bile çevresinden dolayı ya da ailedeki problemleri çözmemişseniz, gelişimsel, fizyolojik problemleri çözmemişseniz bağımlılık tekrar nüksediyor. O yüzden, diğer hocamızın söylediği gibi ben de burada sizinle görüşmemi gerçekten çok kıymetli ve bir avantaj olarak görerek; kesinlikle çevre düzenlemelerine yani gerçek yaşamlı etkinliklere hem okullarda hem sokaklarda çok ciddi ihtiyacımız var. Sokaklardaki güvenliğin çok ciddi oranda artırılması lazım çünkü aileler belki de buna sığınarak bunu söylüyorlardır; dışarıda çok güvenli bir ortam bulmadıkları için ne yazık ki evin içinde güvenli ortam olduğunu söylüyorlardır. Yine anne babalara bu eğitimler verilirken... Kedi, köpek beslemenin de mesela bağımlılıkta çok etkili bir iyileştirici faktör olduğu gibi bir sürü faktör var ama benim siz değerli vekillerden herhâlde iki ricam olabilir. Bir: 0-3 yaş arasına çok vurgu yapmamız lazım ve annelere çok iş düşüyor. İkincisi ise: Günümüzde, gerçekten, çevre düzenlemesi çünkü gözlem, taklit ve çevrede yapılan etkinliklerin beyinde genetikten çok daha fazla etkin olduğu bulunmuştur. O yüzden hem bebeğin doğduğu anne baba kültürünü değiştirmemiz gerekiyor, teknoloji kültüründe doğmaması gerekiyor hem de dışarıda, sokakta etkileşim kurabilecekleri alanlara yönlendirilmesi gerekiyor.

Umarım cevap olmuştur.

BAŞKAN – Sayın Cinisli’nin bir katkısı olacak zannediyorum.

MUHAMMET NACİ CİNİSLİ (Erzurum) – Teşekkür ediyorum.

Nilgün Hanım’a da Selim Bey’e de bu kapsamlı sunumlarından dolayı çok teşekkür ederim.

Selim Bey zannedirim vakitten tasarruf için bu bağımlılık belirtilerini geçti. Çok merak ettim, çok fazla vakit almayacaksa bağımlılık belirtilerini öğrenebilir miyiz acaba?

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Selim Bey, buyurun.

DOÇ. DR. SELİM GÜNÜÇ – Şöyle: “DSM” dediğimiz, Amerika Psikiyatri Derneğinin ruh sağlığı tanı kitabında, en son bakıyorlar ki Kore’de ve Çin’de artık ölüm vakaları oluşmaya başlıyor ve oralarda tanı kriterlerine girince artık DSM de bunu tanı kriterlerine almak zorunda kalıyor. Ama şimdilik ne yazık ki sadece “on-line” çevrim içi oyun bağımlılığına aldılar. O yüzden kriterler de bunun üzerinden tanımlandı ama biz şunu biliyoruz: Bu kriterleri bütün bağımlılıklara aslında biz uyarlayabiliyoruz.

Şimdi, 9 tane belirti olarak veriyor DSM bize. Bunları gerçekten birçok çalışmada görüyoruz ama bu belirtilerden bazılarının ki mesela yoksunluk ve tolerans gibi -ikinci ve üçüncü madde- aslında birçok bağımlılıkta karşılaştığımız semptomların bazen teknoloji bağımlılığında çıkmadığını biliyoruz. Mesela burada zihnin teknolojiyle sürekli meşgul olması, teknoloji yokluğunda yoksunluk çekmesi yani fiziksel tepkiler vermesi, sigara bağımlılığında olduğu gibi sürekli, günde kullandığı teknoloji miktarını artırmak istemesi, dürtüsünü kontrol etmede başarısız olması, başka etkinliklere ilgi kaybının olması –ki bunları çevremizdeki çocuklardan görüyoruz- zararlarına rağmen, kendisi bağımlı olduğunu bilse bile kullanmaya devam etmesi, bu konuda yalan söylemesi ve şu çok önemli, gerçekten, kullandığı zaman rahatlaması ve kendini mutlu hissetmesi, çevresindekilerle ilişkilerin bozulması. Mesela burada

toleransla ilgili bir şey söyleyeyim. Buradaki bazı semptomlar ne yazık ki şu anda bazı vakalarda işe yaramıyor. Mark Griffiths -bilirsiniz literatürde kumar bağımlılığı üzerine, aslında ilk ortaya atanlardan biri- şöyle bir vakayla karşılaşır: On altı saat bilgisayar oyunu oynayan bir gencin buradaki bağımlılık kriterlerinin hiçbirini sergilemediğini görüyor. Dolayısıyla, aslında elimizde yüzde 10'luk, yüzde 5'lik böyle bir grup da var. Mesela biz toleransı sürekli artırmak olarak düşünüyoruz ya eğer ekonomik nedenlerden dolayı -ki ben güneydoğuda bir çalışma yaptım toleransla ilgili, o çalışmanın sonucunda bu çıktı- ya da kardeş sayısı fazlaysa ve teknolojiyi istediği kadar kullanamıyorsa siz onun toleransını baskılamış oluyorsunuz. Baskıladığınız zaman tolerans ortaya çıkmıyor ama bu defa yoksunluk belirtileri çok şiddetli ortaya çıkıyor yani daha saldırgan bireyler yetişiyor. Dolayısıyla, bunlardan en az dördünü, beşini bir çocukta görüyorsak, bir bireyde görüyorsak, DSM'de "on iki aylık" diyor ama ben on iki aya inanmıyorum, çok kısa sürelerde, bu bir ay bile gözlenirse gerçekten bununla ilgili, başka ek tanımlarla birlikte bağımlılıktan söz ediyoruz.

Bağımlı bir birey, bağımlılığı, eğer kullanım saati baskılanmamışsa en az üç dört saat kullanır, kullandığında kendini mutlu hisseder, fizyolojik, psikolojik bazı tepkiler verir ve çoğu zaman başka psikolojik problemleri vardır, mesela dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu gibi; çevresindekilerle, ailelerle ilgili sorunlar yaşar; ders çalışmak, okulu asmak, akademik başarısının düşmesi gibi... Bazı bağımlı olan bireyler için bunları söyleyebiliyoruz.

Yine hızlı geçmek zorunda kaldım ama çok ayrıntılı konular tabii.

BAŞKAN – Kamil Bey, buyurun.

KAMİL OKYAY SINDIR (İzmir) – Sayın Bakanım, teşekkür ediyorum.

Öncelikle, ben gelmeden önce sunum yapmış olan 3 değerli konuğumuza, uzman arkadaşlarımıza, hocalarımıza teşekkür ediyorum. Beni bağışlasınlar, Plan ve Bütçe Komisyonumuz vardı, orada da yine üniversitelere ve bir üniversite kuruluşuna dair YÖK ve üniversitelerin genel durumuyla ilgili bazı görüşlerimi aktarma ihtiyacı duydum, onun için o madde geçti, öyle geldim; Komisyon üyesi olarak oradaydım aynı zamanda.

Şimdi, ben, Selim Hoca'nın -ki İzmir'den havasını da getirerek gelmiş, sıcaklığını ve kokusunu da alarak- konuşmasının sonunu, belki yarından biraz fazlasını dinleme şansım oldu. Bu arada diğer konuşmacı arkadaşların, Sağlık Bakanlığımızdan ve Yeşilay Cemiyetinden sunum yapan değerli konuklarımızın sunumlarına bakma ihtiyacı duydum. Genelde hep çocuk yani 0-18 yaş; bu sizin kitap da 0-18 Yaş İçin Ebeveyn Rehberi. Tabii, çok önemli yani bizim üzerinde esas ağırlıklı duracağımız bu.

Benim annem sağ –onu da buradan anmış olayım- 86-87 yaşında, onun bir ablası var 91 yaşında; vallahi sosyal medya bağımlısı ikisi de ellerinden düşürmüyorlar. Biz de hiç şikâyetçi değiliz. İkisi de evde yalnız kalan iki insan, teyzem de annem de ve onların yalnızlığını, en azından bizlerle olan sürekli diyalogunu kurma imkânı veren bir bağımlılık. Bunu da not olarak belki bir köşeye iliştmek istedim.

Şimdi, tabii ki çocuğun ilk 3 yaş aile ve ebeveyn eğitimi, yetişme tarzı, aileden aldığı terbiye, aileden aldığı alışkanlıklar, gördükleri, yaşadıkları, işte o beş duyuyla sürekli kendine gelen enformasyon üzerinden davranışsal özellikleri ailede belki olabilir, sonrasında okul öncesi eğitim ve Millî Eğitim. Bizim Bakanlığımızın adı da "Millî Eğitim Bakanlığı"dır "millî öğretim" bakanlığı değil; adı "eğitim"dir. "Eğitim" de tabii bireyin salt matematik, fizik, kimya ve benzeri teorik birtakım bilgilerle donatılması değil, aynı zamanda bir birey olarak çok yönlü gelişmesi için çok önemli. O nedenle bütün okullarımızda eğitimi tamamlayan, kültür ve sanat alanında, spor alanında, yaşamın her alanında, bu "kültür ve sanat" derken müziğinden resmine varıncaya kadar yaşamın her alanında ama doğru, yeterli, nitelikli bir eğitici kadrosuyla, başta herhâlde Millî Eğitim Bakanlığımızın bu konuya çok daha ağırlıklı

önem vererek üzerine gitmesi, bütün fiziki imkânları çocukların teknoloji bağımlılığına yatkinliğini ortadan kaldıracak, çok farklı alanlarda eğitimi de çocuğun bireysel gelişimini de tamamlayan eğitim faaliyetleriyle de donatılmasının herhâlde çok önemli olduğunu siz de mutlaka ifade ediyorsunuz. Bunun altını çizmek istedim.

Benim de 2 evladım var, birisi üniversiteyi bitirdi, yüksek lisansını dahi yaptı; diğeri lise bitirdi, şimdi üniversite 1’de. Oğlumun da teknoloji bağımlısı olduğunu bizzat ben yaşayarak görüyorum ve bunun nedeninin de doğrudan ben ve eşim –öğretmendi, o emekli oldu bu sene ama- olduğunu, zamanımızın büyük bir kısmını çocuklarımızla değil de iş ve diğer sosyal yaşam alanında veya siyasal faaliyetlerle geçirdiğimiz için herhâlde çocukları belki kendi elimizle de itiyoruz diye düşünüyorum farkında olmadan.

Bu bir soru değildi ama sizin de herhâlde bu konularda...

DOÇ. DR. SELİM GÜNÜÇ – “Duygusal açlık” dediğimiz konu aslında. Yani özellikle ebeveynlerin yeterli bir zaman ayıramadığı zaman, tabii ki herkesin başka sorunları var, problemleri var, bir şekilde ebeveyn zaman ayıramadığı zaman duygusal açlık çok ciddi anlamda oluşuyor ve duygusal açlığı ne yazık ki çocuklar bertaraf edemiyorlar ve dolayısıyla hemen ikinci alternatif dünyaya yönelmek zorunda kalıyorlar. Aslında o dediğiniz çok doğru, duygusal açlık sanırım önemli bir nokta.

KAMİL OKYAY SINDIR (İzmir) – Yani burada bağımlılığın nedenleri ve bunun sosyolojik, psikolojik, ailevi vesaire gibi nedenlerinin ortaya konması önemli ama bunların çözümüne yönelik öneriler de bizim için, belki de üzerinde daha da ağırlıklı, önemle durmamız gereken konular diye düşünüyorum.

BAŞKAN – Çok teşekkür ediyorum.

Böylece bugün çok değerli uzman arkadaşlarımızdan, kurum temsilcilerimizden karşı karşıya olduğumuz sorunlarla ilgili, Komisyonumuzun ilgi alanına giren sorunlarla ilgili çok aydınlatıcı bilgiler aldık.

Şimdi, önümüzdeki hafta yine çarşamba günü yine bu saatte, 14.30’da inşallah Millî Eğitim Bakanlığı ile Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı temsilcisi arkadaşlarımızı dinleyeceğiz. Ayrıca, 3 akademisyen arkadaşımız var, onlarla arkadaşlarımız temas kuruyorlar; hangisinin programı müsaitse onu dinleyeceğiz yani üçünü birden dinlemeyeceğiz, onu önümüzdeki haftalara yayacağız. Onlar da Doçent Doktor Özden Arısoy, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Tıp Fakültesi Dâhilî Tıp Bilimleri Psikiyatri Ana Bilim Dalından; Doçent Doktor Mehmet Barış Horzum, Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümünden; ayrıca Doçent Doktor Gül Karaçetin, Bakırköy Profesör Doktor Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezinden.

Önümüzdeki hafta inşallah buluşmak üzere, tekrar çok teşekkür ediyorum. Değerli uzman arkadaşlarımıza, misafirlerimize, Komisyon çalışanlarımıza çok teşekkür ederiz.

Kapanma Saati: 16.56

